

Zdeněk Pošíval

Satanovy chvilě



EPOCHA





Zdeněk Pošíval

Satanovy chvíle

Příběh o zločinu, lásce a snech
na konci XVII. věku



NAKLADATELSTVÍ EPOCHA

Copyright © Zdeněk Pošíval, 2010
Cover © Josef Kroupa, 2010
Czech Edition © Nakladatelství Epoque s. r. o., 2010, 2016

ISBN 978-80-7557-315-5 (pdf)

*Veškerá podobnost postav
s kdysi žijícími osobami
je úmyslná,
právě tak i místa děje
odpovídají skutečnosti.*

*Mnozí aktéři románu opravdu žili
a mají v díle svá pravá jména.*

*Osoby se jmény vymyšlenými
nebo pozměněnými
jsou ty,*

*za něž by potomci mohli pociťovat stud
nebo neoprávněnou pýchu.*

Příběh je ovšem fikce.

Kapitola první

Palouk

Doufal jsem, že mi dají konečně pokoj. Hrklo však ve mně pořádně, i srdce se mi rozbušilo, když se na hrázi rybníka u našeho domu objevil jezdec a já v něm rozpoznal posluhu pelhřimovského purkmistra. Bylo nabíledni, že si nepřijel pro rybu. Poslední kád' z podzimního výlovu odvezli rybáři do města ani ne před týdnem. Do naší samoty ho přivedlo cosi jiného.

Pes se štěkotem zaútočil na kopyta poslova valacha. „Lehni, Reku, přestaň,“ odehnal jsem ho, „jinak tě přivážu k boudě a budeš kňučet!“

Posel přitáhl koni udidlo a smekl klobouk. „Pozdrav Pán Bůh, zemane!“

„Dejž to Pán,“ odpověděl jsem navenek pokojně, byť mě dost zneklidňovalo tušení čehosi neobvyklého, „a neoslovuj mě jako zemaná.“

„A jakpak vám mám říkat?“

„Oslovuj mě jménem.“

Posel se zašklebil. „Račte prominout, pane Jožíku Bukovský z Bukova, rovněž z Radňova, vážený mistře rybničního hájenství,“ drbal se na bambulovitém nose a tomu oslovení se zprvu pohihňával, ale pak náhle zvážněl, „neřku-li, že jméno i původ po tvrzi máte dlouhý jako vousy Metuzalémovy, pro slušný oslovení strašlivě obtížný, zůstanete pro mne, jako je Pán Bůh nade mnou, nadosmrti zemanem.“

„Jdi mi někam, mému zemanství odzvonilo.“

Zavrtěl šedovlasou hlavou. „Ba ne, zemane, kdo si pamatuje, kterak jste přišel po smrti otce o dědičný statky na Bukově, poněvadž vaše macecha si našla jinýho mužskýho,“ zvážněl a pozvedl karatelsky ukazovák, „pak se s vaším pechem lehko nesmíří.“

„Já se smířil, k zemanům se nepočítám. Neseš mi psaní?“

„Nikoliv, zemane,“ soukal se ze sedla, „nesu v hubě pouhej vzkaz.“

V posledních letech se mi podařilo doručit katovi do věznic několik lotrů. A to patrně přivedlo městskou radu k přesvědčení, že bych byl mnohem lepším quaesitorem¹ než rybničním hajným. Konšelé mi už pár let nabízejí dobře placené místo zástupce

¹ Quaesitor (lat.) – vyšetřovatel

městského rychtáře, dokonce s obecním domkem přímo ve městě. Zaručuji se, že mé jmenování uvítá i krajský hejtman.

Jenomže mně se nechce opustit samotu v údolí pod Radňovem. Raději se věnuji vodám panství královského města. Vyžaduje to odhánění lačných vyder, nenasytých volavek i drzých pytláků od svěřených rybníků; není to nic tak úmorného jako řešení nepřístojností nemravného kolotání městského života. Krvavé hony na zlosyny mě nelákají. Nabídce jsem se ubránil, ač mě ujišťují, že nejenom chalupa radňovské hájenky, ale i pole, stáj, zahrada, ohrady, louky a pocho-pitelně koně, dobytek a drůbež zůstanou v držení mé rodiny. Konšelé tvrdí, že se o to všechno může postarat náš dospělý syn Jaromír, jenž by tím pádem nemusel rukovat na vojnu, a dokonce, bude-li chtít, smí se i oženit.

„To je sice pěkné, ctění páni,“ bráním se konšelům, „přesídlím-li ale do města se ženou i bezbrannými dětmi, zůstane v hájence starší syn úplně sám. Opuštěná duše veškerou práci nezastane.“

Prozatím to uznávají.

Málem jsem na nabídku zapomněl, ale připomněl mi ji sen, jenž se mi noční vidinou před ránem na dnešek zavrtal do spánku.

Do noční světnice vešel sám ctěný pán, purkmistr pan Václav Hruž-za, a svítil si fakulí.

„Stalo se něco, ctěný pane?“ ptal jsem se udiveně, neboť nás obvykle nenavštěvoval, natož v noci a takhle tajuplně.

„Nedej se vysmát, Bukovský, pořád se něco děje,“ pohrozil mi uka-zovákem, „cos to poslal do města?“

Vylekalo mě to. „Co tím myslíte, ctěný pane?“

„Však víš dobře, co!“ řekl. „Nahlédls' do těch kádí po výlovu?“

„Jistěže.“

„Špatně ses podíval! V kádích nebyly ryby, ale zbytky; štiky i oukle-je byly ohlodané, a to nemluvím o kaprech.“

„Co bylo s kapry?“

„Nemají šupiny,“ posteskl si pan purkmistr ublíženě, „jejich kůže je hladká, jako by šlo spíš o hady než o ryby. A ty moc dobře víš, jak si

lidé ve městě rádi ukládají šupinky kaprů do měšců, aby je neopustila blaženost.“

*„To ne,“ zvolal jsem, „ryby byly v pořádku, starám se poctivě!“
Ale pan purkmistr odmítavě vrtěl hlavou.*

Probudil jsem se dlouho před kuropěním. Usnout se mi už nepodařilo. V posteli jsem se jen tak převaloval, aniž si toho žena vedle mne povšimla. Sen mi nešel z hlavy. Anežka vstala za svítání jako obvykle tiše, aby mě nevzbudila. Posnídal jsem spíše ze zvyku než z ranního hladu, rychle se obul a vyšel ven. Nohy mě zavedly na hráz u naší chalupy, abych se podíval, jak se napouští a zvedá hladina vody rybníka po výlovu. A zrovna v tu chvíli došlo k setkání s poslem z Pelhřimova.

Naráz bylo všechno jinak.

„Tak mluv!“ vyhrkl jsem na posla. „Jaký vzkaz mi neseš?“

Překvapeně na mne pohlédl, slušelo se, abych ho nejprve po cestě obcerstvil. Viděl, jak nedočkavě čekám odpověď. Uhnul očima.

„Stalo se něco s káděmi ryb?“ zeptal jsem se netrpělivě.

„Ne, to ne...“ Zahleděl se kamsi na stromy v lesích, jež hájenku obklopovaly na stráních.

„Tak co tedy?“

Zhluboka se nadýchl a vychrlil ze sebe slova jako protivnou obřadnost: „Jeho Majestát Císařský královský rychtář, ctěný pán, pan Matěj Klokotský požaduje, abyste ho neprodleně vyhledal a v naléhavé věci navštívil.“

Zamrzl mě ten strojený tón. „Urazil ses?“ Mlčky zavrtěl hlavou a mně se nechtělo uvěřit, že by pro mne poslal tak vysoce postavený pán, jakým byl královský rychtář. „Opravdu pro mne poslal pan Klokotský?“

Strojeně a trošičku naprčene opakoval naučenost. „Poslal pro vás Jeho Majestát Císařský královský rychtář, ctěný pán, pan Matěj Mauricius Klokotský.“

„A neposílá tě ve skutečnosti tvůj pán, pan Václav Hrůza?“ Purkmistr pro mne totiž posílá kvůli každé prkotině a je to právě on, jenž mě láká, abych se stal pomocníkem městského rychtáře. Proto

jsem předpokládal, že se nestalo nic vážného. „Opravdu tě neposílá? Na duši a věčné zatracení?“

„Na věčný zatracení? To radši ne.“

„Jak tedy?“

„Žeť²; posílá mě teda ctěný pan purkmistr Václav Hrůza,“ přiznal a silně se začervenal posel, přestože se i dál tvářil tvrdošíjně, „jenomže doopravdy jménem královského rychtáře.“

Jeho přiznání mě kupodivu uklidnilo. „Než osedlám koně, stačíš si sníst nějaké sousto a vypít hrnek podmáslí v sednici, kdežto já se budu užírat zvědavostí, co ve městě nachystali.“

Pozváním ke stolu roztál. „Městská rada má starost s nějakou strašně troufalou loupeží a prej i s odporným mordem,“ pokřičoval se, vzal koně za uzdu a bedlivě sledován Rekem, vydal se za mnou k chalupě.

„A koho vlastně oloupili?“

Pokrčil rameny. „Nějakýho cizího kupce.“

„Sapristi! Zabili ho?“

„Říkalo se to doma u Hrůzů,“ pravil posel neurčitě, „víc nevím; pro mě poslal hnedka ctěný pán z kanceláře, abych vám vyřídil pozvání.“

Poslův valach náhle polekaně uskočil. Z vrat se zvědavě vynořily dvě světlolhasé dívčí hlavy. „Pozdrav Pán Bůh!“ pozdravila první. „Vítejte u nás!“ zvolala druhá.

„Dejž to Pán Bůh, milé panenky, děkuju vám,“ odvětil posel, uklidnil valacha poplácáním po plecích a přes svůj věk se neubráníl obdivně mužskému pohledu na mé již vyspělé dcerky, jež štědrě nabraly svůdnou krásu po své matce.

„Libuško,“ poručil jsem dceři, „vezmi hosta do sednice, ať mu maminka u stolu nabídne dobrou svačinou něco na zub.“

„Ano, pantatínku,“ pravila Libuše a odvedla posla dovnitř.

„A ty se, Jindřiško, postarej o hostova valacha, dopřej mu pořádnou náruč sena a napoj ho vodou... Odraženou.“

² Žeť (nár.) – dodnes místní vyjádření souhlasu, patrně odvozené ze slova *bodejt'*

„Já vím, tatínku, že odraženou,“ zdvihla oči vzhůru dotčeně nejmladší dcerka, „přece ho nenechám chlemtat krahovou³.“ Převzala od posla otěže a odkráčela k přístřešku v ohradě.

Osaměl jsem za humny a zahvízdal na prsty. Vzápětí se ukázal Jaromír v kožené zástěře. Na rozdíl od svých plavovlasých sester se potatil, alespoň co se týče rusého porostu hlavy a tváří plných pih, jež jsme zdědili po mém skotském dědečkovi, neboť se během válečných let jako zajatec smísil s naší rodinou. V ruce se synovi blýskal rapír. „Járo, co to vidím?“ pohlédl jsem na zbraň. „Snad nešlejfuješ?⁴ Vždyť je málo vody.“

„Já vím, po výlovu je vody málo, na pohon nestačí,“ uklidňoval mě, „přesto kamenem šlejfu vodička na chvílku otočila. Stačil jsem rychle naostřit rapír. Měl jste meč samej zub.“

Udivil mě. „Copak tys věděl, že mám odjet?“

„Nevěděl,“ zubil se můj starší synek, „jenomže jakmile jsem zahlídnul z okna šlejfirny Hružovic starého servuse⁵, došlo mi, že vás zase k něčemu volají.“ Zasunul rapír do pochvy z měkké, leč pevné kůže. Vešli jsme vraty na dvorek. „Co se stalo, otče?“ zeptal se tiše a nedočkavě. „Něco ve městě?“

„Nevím,“ řekl jsem popravdě a převzal od syna zbraň, „osedlej mi hřebce.“

Pohlédl na mne s obavou. „Vážně chcete jet na Avarovi?“

„To víš, že chci; hřebec má nejvyšší čas činit užitečnější práci, než mlat oves, poflakovat se ve stání i v ohradách.“

„Avar na delší výpravě ještě nebyl,“ vrtěl rezavou hlavou starostlivě Jaromír, „cvičili jsme ho sice poctivě a šikovně, ale beztak je to janek; nevíte, co vám může provést.“

„Jen mi ho pěkně osedlej, Járo,“ trval jsem na svém, „Avar se musí otrkat. Do brašen na sedle připrav pistole. Nezapomeň přidat

³ Krahová (nářeč.) – ledová voda

⁴ Šlejfovat (hist.) – brousit; šlejf – brus; šlejfirna – brusírna

⁵ Servus (lat.) – otrok, služebník; na Pelhřimovsku termín zlidověl jako označení pro sluhu

růžek prachu i pytlík kulí. A taky tam přidej pro koně měрку ovsu. Já se zatím převleču a nachystám.“

„Vezmete si i arkebuzu⁶?“

„Ne, je moc těžká, nemíním dobývat hrady.“

Vešel jsem do chalupy a prošel sednicí, kde se u stolu cpal purkmistrův posel. V ložní světnici jsem za sebou zavřel dveře. Ne nadlouho, vzápětí za mnou vklouzla má žena Anežka.

„Chystáš se na lotry?“ pravila a založila si ruce na prsou, snad aby vypadala majestátněji. „Slíbils mi přece...“

„Vím, co jsem slíbil!“ přerušil jsem ji. „Vzkázal pro mne královský rychtář pan Klokotský. Byť netuším proč, musím uposlechnout.“

Trochu jí to sice ubralo dechu, ale stála si na vyčítání. „Kvůli čemu by tě sháněl takovej pán, když ne kvůli nějakýmu mordýři?“

„Nevím.“

„Neříkej!“

„Nevím, věř mi.“

„Tohleto je pořád,“ láterila, „ve městě si s ničím nevědí rady. Načpak mají rychtáře? Navíc si chceš odjet, když se má objevit ten... tamten?“

Nevěděl jsem, o kom mluví. „Kdože se má objevit?“

„Přece ten... František, nápadník Libušky.“

„Libuška je ráda, vid’?“

„Jožiku, jak můžeš tak mluvit?! Pakliže mu kývneš, zmizí děvče za mužem do bůhvíjaké tramtárie.“

„Libuše je velká holka, Anežko. Údělem otců je vydávat dcery. Dvě děvčata nám už jejich muži odvedli... Nemyslím, že by se jim vedlo špatně.“ Nejstarší dcera se nám totiž provdala do selského gruntu ve vsi, druhá si vzala bakaláře, jenž kantoroval v městě.

Teď mě Anežka neslyšela nebo slyšet nechtěla. „Libušce vdavky ale nedovolíme!“ prohlásila umíněně.

⁶ Arkebuz (hist.) – ruční střílná těžká zbraň s podpěrou (nazývaná také »hákovnice«)

„Zakaž dcerce vdavky a ztratíš její lásku, Anežko. Smiř se...“
Skočila mi do řeči. „Odejde-li Libuška, zůstane nám akorát Jindřiška.“

„Nezůstane.“

Polekala se. „Co to říkáš?“

„I Jindřišce se zapalují lýtky.“

„Jožíku, s tímhle se nežertuje!“ okřikla mě. „Nemůže nám bejt jedno, že v chalupě zanedlouho nezbude žádná dcerka. Sama práci v kuchyni, v chlívě, v maštali i na poli nestačím.“

„Jindřiška se přece stará o kobyly úplně sama.“

„Co chvíli volá do ohrady tebe nebo Járu. Sám říkáš, že taky odejde. A co potom? Do města se mi nechce ani za zlatý prase.“

„Ve městě bys měla míň práce.“

„Nechce se mi z Radňova.“

„Sama nezůstaneš: Jára si brzy přivede do domu nevěstu, a nežli se otočíš, vyroste nám i Josífek a přivede sem další ženskou.“

„Starší syn není na ženitbu zralý,“ připomněla zbytečně a začala se litovat. „Kolik nás tu žilo ještě před pár lety, Jožíku? A podívej! Je nás čím dál míň.“

„Zanech těch lamentací!“

„Život je marnost.“

„Mírni se, Anežko.“ Řeči o marnosti, již považovala za úděl a pořád si ji pletla s pomíjivostí, mě ani trochu nelákaly. „Radši mi pomoz vypravit se.“

Zmlkla, oči jí blýskly výčitkou, přešla k truhle a vytáhla vhodnější oblečení.

Jsme rodinou, kde žena smí hovořit do manželova počínání. Brali jsme se bez dohazovačů. Po prvním spatření jsem ji už nedostal z hlavy. Pěvci tomu říkají »touha z lásky«. Později se sama přiznala, že rovněž chtěla jenom mě. Navzdory občasným strastím nám touha setrvala. Co k tomu dodat? Mezi nejstarší dcerou a mladším synem je rozdíl sedmnáct let. Až na pár drobných vrásek kolem očí by nikdo Anežce její léta nehádal, ani neuvěřil patero dospělých dětí a jednoho klučinu.

„Neodmlouvej, že na vlněný punčochy neunesíš kožený poctivice⁷,“ pravila přísně, aniž jsem vzdoroval, a vnutila mi kalhoty z jele- nice. „Bůh ví, jak bude, Jožiku. Ženou se tmavá mračna, počítám, že přiženou fujavici.“

Natáhl jsem si kalhoty, obul si jezdecké holinky vysoké a pře- hrnuté do kolen, na halenu upletenou z vlny oblékl kamizolu z kůže a opásal se širokým opaskem, kdybych musel nést pistole. Přes ra- meno jsem navlékl šerpu se závěsníkem pro rapír, na hlavu narazil nový třírohý klobouk, mezi lidmi nazývaný drajšpicka, a vydal se ke dveřím.

„Počkej,“ zastavila mě žena, „a co kožich?“

„Neblázni, kožich je nemotorný.“

„Vím,“ pravila s pochopením, přesto mi strkala kabátec z kožeši- ny. „Kdyby ses musel s někým utkat, pak by ti moh překážet, to jo. Pokud se ale nenavlíkneš do rukávů a přehodíš si kožich přes rame- na jako pláštěnku, můžeš jej ze sebe shodit rychle.“

„Máš pravdu, přehodím jej přes sedlo.“

„Aspoň, že tak.“

„Když přijde větší mráz, bude se hodit.“

„Co mám dělat, až se tu objeví Libuščin nápadník?“

„Co máš dělat?“ rozesmála mě. „Musíš dávat pozor, aby se spolu nevypravili na seník.“

„S tebou není vážná řeč.“

„Já to ale myslím vážně,“ přestal jsem se smát; bůhvíproč mi při- šla na mysl představa dcery v cizí náruči. „Proč by se vlastně nemoh- li vydat na seník?“

„Viděli se dvakrát, stačili si říct akorát pár slov. Chtějí si promlu- vit nejdříve s námi. František je prý velice slušný muž.“

„Jsem opravdu zvědav, komu Libuška věnovala přízeň.“

Vyšli jsme z ložní světnice.

„Pojedeme,“ oznámil jsem ve velké sednici pelhřimovskému po- slu.

⁷ Poctivice (hist.) – kalhoty sahající pod kolena

„Zrovínka jsem spolknul poslední sousto,“ utřel si stařík knír a zvedl se. „Pán Bůh vám zaplať, zemanko.“

„Rádo se stalo,“ pravila Anežka a spěchala za humna. Tam už čekal Jaromír s poslovým valachem a Jindřiška pro jistotu o kus dál s velmi netrpělivým černým hřebcem, jemuž dcerky bůhvíproč dali jméno Avar.

„Konečně se projedeš dál než za ves,“ sdělil jsem hřebci a poplácal ho.

Avar funěl, pohodil hlavou. Černá srst se na něm leskla. Všechno s ním hrálo. Těšil se.

„Nemusím připomínat, Jožíku, že máš bejt opatrněj, že ne?“ pokřížovala mě žena. „Můžeš se spolehnout: budeme se za tebe modlit.“

„Pozdravuj Josífka,“ řekl jsem, „dej mu za mě pusu.“

„To víš, že jo, za chvíli se vrátí ze vsi, šel si tam hrát s dětmi.“

Jindřiška mi nejdřív políbila ruku a pak se mi vrhla kolem krku. „Nebudte pryč dlouho, pantatínku, jinak modliteb musíme odříkávat nepočítaně.“

„Seš opravdu hloupá!“ napomenula ji Libuše.

„A proč?“ vzdorovala nejmladší dcerka.

„Poněvadž se rouháš,“ odvětila jí Libuše, přistoupila a dvakrát mě políbila na tvář.

„Buďte sbohem, otče,“ rozloučil se Jaromír hlubokou úklonou, „a kdybyste potřeboval posilu, pošlete pro mne.“

„Obejdi večer rybníky, synku, a vyháněj pytláky.“

„Bez starosti, otče,“ ujistil mě syn, „vezmu si na obhlídku kuši.“

„Radši nestřílej,“ trochu mě polekal, „pytláky stačí postrašit, že je předáš do města k výslechu katovi Kuželkovi. To je odradí.“

„Kuši si vezmu, kdybych natrefil vydru,“ pravil syn, „paní matince by prospěl pořádný kožíšek na zimu.“

Nasedl jsem na hřebce. „Sbohem!“

Anežka stírala z tváří obvyklé slzy a utírala nos do lemu zástěry.

Bez dalších projevů jsem pobídl Avara, neboť veškerá loučení mi odjakživa naháněla husí kůži. Vyzrazil jsme. Nevím, jestli mi

zamávali. Rek za mnou ovšem běžel až k mlýnu u dalšího rybníka. Musel jsem ho odehnat. Hřebec s chutí zrychlil do trysku; mírnil jsem ho. I tak mi starý servus nestačil, na valachovi se opožďoval.

Netrvalo dlouho a cestou k Pelhřimovu jsem cválal sám.

Vrcholení zlých činů nastalo v den, jenž předcházel příchodu posla.

Příznávám, že mi trvalo řadu následujících dnů, než se mi podařilo poskládat zřetelný obraz veškerých skutků, jež se odehrály nejen poblíž Pelhřimova. V něm leckdy figuruji jako bezmocný pozorovatel. Možná jsou minulost a budoucnost různé pokoje téhož domu, mezi nimiž je nám zapovězeno procházet se podle své vůle. Smrtelník málokdy tuší, co ho čeká za druhou zdí; leckdo o to ani nestojí.

Původcem zla byl muž, jenž se skrýval v houštině.

Měl černé oblečení bez jediné ozdoby na oděvu, bez obvyklého krajkového límce a byl prostovlasý. Číhal v mlázi u palouku neda-leko lesní cesty. Ze svého místa viděl nevelký kus vozovky, lepšímu výhledu bránil porost stromů za paloukem. Napínal tedy sluch, aby včas uslyšel dusot koňských kopyt či vrzání kol blížícího se povozu.

V listopadovém mrazíku se na větvích stromů i na stéblech travin udržela jinovatka z ranní rosy. Slunce již nestačilo proměnit ojinění ve vodu a vysušit z půdy vlhkost. V lese panovalo ticho. Ani stromy nešustily. Opadaly. Suché listoví rozfoukaly větry. Pouze mírný vánek se slabě rozsuměl v jehličí borovic i jedlí. Dráždil mužovo chřípí. Otřel si nos do rukávu. Na chvíli si látku na něm přidržel, aby utlumil nutkání ke kýchnutí. Víc učinit nemohl. Obě ruce svíraly bambitky s nataženými kohoutky. Přešlápnout nebo pohnout se také nesměl. Nohou totiž přidržel u země špičku ohnutého pružného kmínku mladého stromku. Od něj vedl napjatý a v travině skrytý řemínek až ke kmeni osiky na okraji cesty. Udržoval naříznutý strom ve vzpřímené poloze.

Úkryt minuly nejprve dva formanské vozy tažené mulami, před polednem i selský žebříňák vlečený kravkou a naložený dřívím ze soušek na otop. Ty ponechal muž projet bez povšimnutí. Čekání se

mu zdálo nekonečné. Zpozorněl, až když se v poledne na cestě u palouku objevil kůň s člověkem v sedle. Jezdec byl dobře ozbrojený. Hrud' pod pláštěnkou chránil železný kyrys, v levé ruce svíral oštěže, v pravici píku. V závěsníku u boku jezdce se houpal dlouhý palaš a za opaskem vykukovala rukojeť pistole. Rozhlédl se po palouku, obrátil koně znovu na cestu a píkou pokynul kamsi mezi stromy.

Z lesa se na cestě s notným odstupem od jezdce vynořil těžký valník ještě s plnými koly. Vůz, pro svůj ošuntělý vzhled nikterak nápadný, byl krytý korbou z dřevěných a opršelých desek. Táhlo jej volské čtyřspřeží, vedené opěšalým poháněčem.

V tu chvíli muž v černém ukročil. Noha tisknoucí špičku stromku uvolnila napnutí a kmínek se napřímil jak pružina. Řemínek povolil. Košatá osika se skácela se zlověstným praskotem na zem.

Padlý strom zatarasil cestu. Polekané spřežení zastavilo před nečekanou překážkou.

„Vorsichtig!“⁸ zvolal první jezdce varovně směrem k muži vedoucímu spřežení a vzápětí na něho křičel německy i další pokyny: „Objeď ten kmen, je to léčka! Pohni se, rychle!“

Poháněč se vrhl k hlavě prvního náhorního volka, uchopil ho za rohy, uhnul z cesty a vedl spřežení na palouk. Na kozlíku vozu dřepěl růžovolící pán, obalený v odřených houních. I on vykřikoval cosi německy, leč slovům nebylo rozumět; přehlušil je dunivý výstřel.

Střela zasáhla jezdce do hlavy a zřítíl se k zemi.

Druhý jezdce, který se do té doby držel dost daleko za vozem, zuřivě pobídl ostruhami koně do cvalu, zamířil k houštině, nad níž se vznášel obláček dýmu po střelném prachu. Muž v černém oděvu ho zabil dřív, než stačil sklonit a nastavit píku do útočné polohy. Dobře mířená rána mu utrhla kus obličeje. Útočník odhodil vyprázdňené bambitky, a protože další střelnou zbraň neměl, vyrazil z houštiny; rychle přeběhl palouk až k vozu.

„Hilfe mir, Rudolf!“ řval o pomoc pán z kozlíku na poháněče.

⁸ Vorsichtig! (něm.) – Opatrně!

Muž v černém mrštně uhnul před karabáčem, jímž po něm poháněl Rudolf švihal, uchopil ho pod krkem za kabátec, vnořil do jeho hrudi nůž a probodl mu srdce. Pak se postavil volskému spřežení do cesty a povoz zastavil.

„Hilfee!“ opakoval volání o pomoc pán na kozlíku zamotaný v houních.

Na to muž v černém patrně čekal. Někde s velikým odstupem za vozem se totiž pohyboval třetí ozbrojenec, o němž útočník dobře věděl. Přitiskl se zády k přednímu kolu povozu. Počkal si, až poslední muž z ostrahy přispěchá blíž, aby ochránil chlebedárce. Třetí jezdec ozbrojeného doprovodu, skrytý ještě kdesi mezi stromy, chytrě sesedl z koně a přikrčený, s pistolí v ruce, přeběhl k povozu z druhé strany. Vynořil se nad hřbety volského spřežení. Předpokládal, že se neznámý útočník ukáže u kozlíku, aby se zmocnil jeho pána, jinak by přepadení postrádalo smysl. Z místa, kde se kryl mohutným tělem dobytčete, chtěl vyčkávat, až se zběsilý vrah ukáže. Odtud by ho musel snadno zasáhnout.

Mordýř na dlouhé čekání čas neměl, někdo ho mohl překvapit na cestě. „Wo bist du?“⁹ vykřikl z úkrytu za vozem.

„Ich bin da,“ oznámil jezdec, kde se přesně nachází a vyzval mordýře, aby se mu rovněž ukázal, „zeige mir dich auch!“

Rozprava muže v černém rozesmála; jednoduchým trikem se tak ubezpečil o pozici skrytého opěšalého jezdce, načež vystoupil a skutečně se ukázal. Vzápětí se znovu rychle stáhl za kolo a čekal. Oba muži cíhali ve svých úkrytech, kdy protivník učiní chybu. Nikdo z nich si nevšiml, co se děje vzadu ve voze. Z hromady plachet, houní a příkrývek pod korbou se nehlučně a obezřetně vynořila hlava s krátce ostříhanými vlasy. Trvalo chvilíčku, než se z té změti látek vysoukal mladík, spíš ještě chlapec, a roztřeseně seskočil z vozu. Pod volnou kutnou tiskl k sobě nějakou věc. Ohlédl se očima zalitýma strachem, nezahlédl-li ho někdo, a pak se rozeběhl mezi nejbližší stromy.

⁹ Wo bist du? (něm.) – Kde jsi?

Muž v černém první porušil tiché číhání. Zapískal, troufale se ukázal a rychle se pohnul.

Ozbrojenec krytý volským spřežením neprozřetelně vystřelil. Minul.

Pánovi na kozlíku zmizel z tváří ruměnc. Zbledl, začal pod sebou nemotorně hrabat a snažil se povstat. Zazmítal se, až se z něho sesunuly omšelé houně a obnažily kabátec ze sobolích kožešin. Možná hledal zahrabanou pistoli, vytáhl však jen naditý měsíc. Všiml si, že muž v černém si hledí boje s ozbrojencem, odhodil tedy měsíc daleko od sebe do vysoké trávy, aby si jej vyzvedl po přepadení.

Muž v černém se vynořil znovu. S napřaženým kordem se vrhl přes hřbet dobytčete. Provedl prudký výpad a proťal jezdcovo hrdlo. Ozbrojenec upustil pistoli i palaš, popadl se za krk, upadl a nějakou dobu se v trávě svíjel, než vykrvácel.

Pán na kozlíku ječel šíleným strachem.

Muž v černém oděvu namáhavě oddychoval, otočil se konečně k pánovi na kozlíku, tvářil se nadmíru spokojeně, snad dokonce šťastně. Pomalu přistupoval, jako by si chtěl vychutnat tuto chvíli, a vyzval ho, aby se pomodlil. Napřáhl k němu kord a druhou rukou na dlani mu ukázal jakési předměty.

„Co je to?“ zeptal se německy roztřeseným hlasem muž na kozlíku.

„Nepoznáváš je? Jsou tvoje!“

„Nikdy jsem je neviděl.“

„Víš dobře, že jsou, nezapírej!“

„Někdo je na mne nastrčil!“

„Žvásty! Jsou tvoje a budeš potrestán. Modli se!“

„Nein, nein!“ blekotal pán na kozlíku a pobízel útočnicka, aby si vzal všechno, co se nalézá na korbě vozu. Žadonil o slitování. Natáhl ruku za sebe, snad aby z nákladu cosi útočnickovi poskytl, ale jeho ruka zůstala prázdná. Rozplakal se a s prosebně sepnutými dlaněmi na kozlíku povstal, hned zase poklekl, neboť se neudržel na nohou a poklesl do vlastních výkalů, jež v šíleném strachu o život neudržel v sobě.

Útočník si posměšně stiskl nos. „Proč se nepřiznáš?“

„Nein, nein...!“

„Fiat iustitia!“¹⁰ vykřikl muž v černém poprvé vztekle. Dosud jednal chladně, neskutečně klidně a celé přepadení i zabíjení vedl s pokojnou a cílevědomou vyrovnaností. Nyní však s tváří sešklebenou zuřivostí nepřičetně zaječel, špicí kordu dvakrát švihl pánovi na kozlíku přes obličej a zanechal na něm krvavý kříž. „Přiznej se!“

„Mein Gott!“ dovolával se mateřštinou Boha poraněný pán.

„Přiznej se!“

Pán na kozlíku už nepromluvil, vytřeštěně hleděl na vlastní krev, kanoucí mu na ruce, jako by tomu všemu odmítal uvěřit.

„Proč ses nepřiznal?“ Útočník přiložil špičku kordu na břicho oběti, zvolna tam vnořil svou zbraň, snad proto, aby spásná smrt nastala ihned. „Ulehčil bych ti to.“

Na palouku se rozhostilo podivné ticho. Rušilo jej pouze slabé mlaskavé bubláni, jak z oběti unikal život. Člověk, jenž na kozlíku dosáhl právě konce a prahu nenávratna, ztichl. Hleděl na vraha s nasmířeným údivem, byť věděl, že jeho čas se zastavil. Slzy lítosti stékaly z vyhasínajících očí, na tváři se mísily s krví.

„Fiat sine praeidicio!“¹¹ pravil po chvíli spokojeně muž v černém a vytáhl kord z útrob pozvolna umírajícího člověka. Otřel zbraň o kožešiny oběti a zastrčil ji do závěsníku. Pak prošacoval sobolí kožích a prohledal mrtvého na kozlíku. Z tváře vraha se vytratilo napětí, zuřivost však provázela i jeho další konání. Rozeběhl se k zadní části vozu. Vyšplhal na vůz, vlezl pod dřevěnou korbu, cosi přitom mumlal a skřípal zuby. Uvnitř strhl plachtu z nákladu, pohodil ji na hromadu pokrývek, ležících hned za kozlíkem, a odkryl truhly a koše. Vytahoval je a vyhazoval z vozu na palouk. Když uznal, že tu nezbylo žádné zavazadlo, jež by mohlo uniknout jeho pozornosti, popadl sekýru a seskočil z vozu zpátky na ojíňelou zem. Urazil z okovaných

¹⁰ Fiat iustitia! (lat.) – Budiž dán průchod spravedlnosti! (Staniž se po právu!)

¹¹ Fiat sine praeidicio! (lat.) – Staniž se bez zaujatosti!

truhel zámky, tahal z nich na světlo zboží a kopal do něj. Ničil i to, co mělo sloužit docela obyčejným potřebám, šlapal po potravinových zásobách, vyléval demizony s vínem a rozbíjel soudky se střelným prachem. Hlavní pozornost věnoval pozlaceným a stříbrem vyzdobeným schránkám, drobným etujím ze vzácných dřevin i sametovým pouzdrům. Tehdy, aniž zmírnil zuřivost, zvolnil ve svém pustošení. S jakousi nenávistnou lačností po nich plival, pečlivě z nich vytřepával obsah a s odpudivým gustem jej vysypával do trávy palouku. Pouzdra odhazoval od sebe, jako by je odmítal ještě někdy spatřit. Skončil, opřel se zády o postranici vozu. Oddychoval, vrtěl nechápavě hlavou. Vydýchal ze sebe námahu, zlost a hlavně bezmocnost. Zpozorněl.

Kdesi mezi stromy, ještě z dohledu, se ozvalo ženské zpěvavé láteření.

Muž odhodil sekýru, sebral z trávy své bambitky a bez ohlednutí krácel pryč. Vzdaloval se z palouku kamsi dál po cestě, aby v jiné houštině nasedl na ukrytého koně. Zamířil k městu.

Dusot kopyt se zvolna vzdaloval.

Za necelou hodinku jsem spatřil Rynáreckou bránu. Hřebeček nečekaně a o své vůli odbočil k malé kašně před branou, aby se napojil. Nedovolil jsem to a donutil koně obrátit se správným směrem. V bráně mě zastavil fortnýř, jehož jsem tu v životě neviděl, a dožadoval se poplatku za vjezd do města. Ohradil jsem se. „Přijímám na příkaz JMC¹² královského rychtáře.“

„To by moh říct každej,“ zamával halapartnou fortnýř, neboť hřebeček pode mnou začal neklidně poskakovat, jenže Avara tím máváním ještě víc podráždil.

„Říct to sice může každý, jenže já mluvím pravdu.“

„Glejt na to pozvání máte?“

„Nemám glejt, vzkázali pro mne poslem.“

„Kde ho máte?“

¹² JMC (hist.) – Kdysi často užívaná zkratka pro „Jeho Majestát Císařský“ zněla v hantýrce: „*Jéemcé*“

Hřebec se pode mnou začal vzpínat. „Koho kde mám?“

„Toho posla.“

„Zůstal kdesi daleko za mnou, má pomalejšího koně.“

„Pořád se vymlouváte. Zaplatte a pokojně vstupte do města,“ trval na svém fortnýř a pro jistotu přehradil vchod brány břevnem.

„Nestačil jsem si vzít peníze,“ řekl jsem a klidnil Avara, „a protože to spěchá, nemohu JMC královského rychtáře nechat čekat, to by vám měl dát rozum.“

„Dejte nám něco do zástavy, při zpáteční cestě si to vyzvednete.“

Vytáhl jsem z brašny pistoli. „Svěřím vám zbraň, doufám, že ji ponecháte nedotčenou. Je nabitá.“

„Nemějte strach, bambitka bude u nás jako v peřince,“ převzal fortnýř mou pistoli, zatímco jeho pomocník odstranil překážející břevno z cesty.

Avar vyrazil z brány, aniž jsem stačil pozdravit. Lidé za branou měli co dělat, aby uskočili před jeho kopyty. Procválal jsem krátkou uličkou na pelhřimovský rynek. Na jeho horním konci stála radnice. Před vchodem čekal štolba, aby převzal otěže a postaral se mi o hřebce. „Už na vás čekají, zemane Bukovský!“

„Díky, chlapče,“ řekl jsem, „a drž mého hřebce stranou všech koní.“

„Já vím, pane, je to pěkněj divoch už z pouhýho podívání.“

Hned za dveřmi na chodbě postávali městský rychtář i jeho pomocník, jemuž se tu říkalo Muškětýr, protože za vojny nosil mušketu. Městský rychtář chladně kývl na pozdrav, kdežto jeho pomocník, jakmile mě spatřil, zabručel cosi dost neslušného, odplivl si, uhnul očima a otočil se zády.

Čekal tu i mladičký písař Janeček. Tvářil se velice netrpělivě a hned začal kroutit hlavou. „Nečekám tu na vás, Bukovský, motu proprio,¹³“ spustil a proložil hned svá slova latinsky, aby mi připomněl, že nejsem zdaleka jediným služebníkem města, kdo latině rozumí, „čekám proto, aby vás nenapadlo otáletí, když vám není známo, kam se máte dostavití.“

¹³ Motu proprio (lat.) – z vlastního popudu

„Ale já to vím,“ řekl jsem, „poslal pro mne JMC.“

„Veritas, veritas,“¹⁴ mumlal a vydal se přede mnou do schodů, „radu svolal sám Jeho Majestát Císařský královský rychtář, společně s panem purkmistrem. Páni radní se již nacházejí v zasedací síni, což vy, žel, věděti nemůžete.“ Zabušil na dveře zasedací síně, otevřel je a vstoupil.

Vešel jsem za ním.

Lesní palouk se rozezněl zděšeným ženským výkřikem. Babce s otepí nasbíraného chrástí poklesla kolena. Zírala vytřeštěně na opuštěný vůz s mrtvolou na kozlíku a přežvýkajícími voly v záprahu. Roztrásla se z pohledu na zkrvavené tváře mrtvých jezdců, chtěla odvrátit zrak od té hrůzy, ale nedokázala to. Pohled uvízl na blyštivých předmětech, rozsetých všude vúkol. Nemohla z nich spustit oči. Všimla si i pohozeného měšce, z nějž vypadlo pár zlatých mincí. Neodvážila se však přistoupit blíž. Mezi stromy se cosi pohnulo. Babka znovu vykřikla úlekem. Paloukem přeběhl osedlaný kůň bez jezdce. Babka se dala s jekotem na úprk.

Zvíře navyklé na neustálou lidskou přítomnost a zneklidněné nehybným tichem palouku uvítalo, že vidí člověka a vydalo se za prchající babkou.

Stařenka slyšela za zády dusot, upustila otep na zem a naříkajíc, přidala do kroku, raději uhnula z pěšiny, snad aby zmátla pronásledovatele, klopýtala přes kořeny, padala, hned se zas zvedala a běžela. Kůň klusal za ní a udržoval si určitý odstup. Na okraji lesa u vesnice Rynárec zamířila k nejbližší chalupě.

„Pomozte, kde jste kdo,“ křičela už z dálky, „pro rány Boží, pomóc, lidičky!“

Z chléva chalupy, k níž patřila i krčma, vyběhl nikterak už mladý chlap, ne však natolik starý, aby si ho babka nepamatovala jako mládenečka. „Co se děje, ševcová?“ ptal se s podávkami v rukou.

„Pomoz mi, Kumžáku, pomoz, honí mě přízrak!“

¹⁴ Veritas (lat.) – Pravda

„Co si to zasejc vymejšlíte, ženská bláznivá?“

Babka se zastavila, nemohla popadnout dech. „Sbírala jsem chrastí až u palouku... Za cestou na Horní Cerekvici... A tam se to přihodilo... Zpívala jsem si... A najednou se zjevily přízraky... Démoni... Jeden mě honí...“

„Ten za vámi?“ ukázal Kumžák na koně, jenž se zastavil opodál a hrabal kopytem do země. „Žádnej přízrak, ševcová, ani démon, to je kůň.“

Babka se bázně otočila. „Pravdaže, tohle je možná kůň, jenomže jakej? Divnej!“

„Někomu se asi ztratil a vydal se za vámi!“

„Je to kůň divnej! Proč by mě honil, kdyby nebyl divnej?“

„Nezdá se mi divnej,“ pravil Kumžák a přistoupil ke koni.

„V lese stojí vůz s volama, Kumžáku, všude vůkol se povaluje poklad; zlato, stříbro, drahý kamení. Zahlídla jsem měsíc s rozsypanýma dukátama. Kumžáku, ať do mě hrom, jestli lžu. Poklad tam hlídají duchové nějakých rytířů, či co je to za potvory.“

„Tohleto je obyčejnej kůň,“ uchopil ho za ohlávku, „osedlanej, asi někde ztratil jezdce.“

„Leží na palouku zmordovanéj.“

„Že by tam řádili lapkové?“ poplácal koně po plecích Kumžák nepřítelivě vzrušeně.

„A ponechali by tam poklad?“ zaťukala si babka na čelo. „Povím ti, že za tou spouští i za těma mrtvýmá na palouku nemůže bejt žádný lidský činění. Já za tou hrůzou vidím pekelný zlo,“ natáhla rozchvělou ruku před Kumžákovy oči. „Ještě se třesu z toho strašlivýho podívání, koukni! Uznej, copak bych se mohla sama od sebe takhle roztrást?“

„Kdoví, co jste viděla, ševcová,“ odbyl ji Kumžák a všiml si koně. „Koník je to pěkněj,“ odchlípnul hnědákovy pysky a zkoumal chrup. „Na podobný kobyle jsem deset let rajtoval ve službách plukovníka Slavaty, hraběte ze Žirovnice.“

„Nemluv mi o válčení, Kumžáku,“ rozčílila se babka a ukázala k lesu, „támhle se udály strašný věci a ty se chceš bavit s koněm?“

„Já se hlavně nechci bavit o bláznivínách.“

„Copak jsem blázen?“ zatřepala babka Kumžákovým rukávem. „Vím, co jsem viděla. A taky vím, že jsem tam nechala otep chrastí, co jsem od božího rána nasbírala. Nemíním o svý topivo přijít. Bude tuhá zima.“

„Asi bude, vlašťovky odletěly letos brzo.“

„Tak vidíš! Pěkně mě tam doprovodíš, Kumžáku, poněvadž...“ Zarázila se, hledala správná slova. „Poněvadž seš chlap, a ne poseroutka.“

„Nedáte-li jinak, ševcová, tak se s vámi pro chrastí vypravím, poněvadž to není daleko,“ povzdechl si Kumžák a vzal do rukou koňské otěže, „aspoň si znova okusím, jak pěkný je to v sedle. Jděte napřed,“ spokojeně mlaskl a pobídl koně.

Babka zůstala stát. „Já napřed nejdu. Arci nemáš palaš, máš ale vidle. Seš rejtar, tak jed!“

Rynárecký krčmář Kumžák se vydal do lesa napřed v sedle hnědáka a babka, pořád trochu roztřesená, poskakovala za ním do kopce jak mladice. „Ševcová,“ přitáhl Kumžák hnědákovu otěže, „myslíte palouk támhle za tím ohybem?“

„Žeť,“ trochu se zadýchala babka, aby koně dohnala, „tam jsem přišla o chrastí.“

„Na chrastí se neptám,“ zahudral Kumžák ze sedla nevrle, „ptám se, kde leží poklad?“

„Na palouku leží zkrvavený bytosti, stojí tam vůz, u něj zapražžený voli.“

Kumžák znovu pobídl koně a zmizel babce za ohybem cesty. „Pro smilování boží!“ ozvalo se odtud ohromeně. „Bába měla pravdu.“ Když babka došla na dohled, stál Kumžák na okraji palouku a držel koně za uzdu. „Nic mi nejde na rozum,“ vrtěl hlavou, „za válečný služby jsem viděl teda všelicos, to mi věřte, ševcová. Zažil jsem zmordovaný kupce, pány i s rejтары, a to nejednou. Ale že by přitom zůstal lup na místě? To se mi jenom zdá.“

„Jejkote,“ roztrásla se znovu babka, „co uděláte, Kumžáku?“

„Podívám se, jestli to někdo z těch přepadených nepřežil,“ řekl, popošel i s koněm kousek na palouk a šťouchl násadou podávek

do nejbližší mrtvoly. „Tenhle je na pravdě Boží doopravdy. A co tamten na kozlíku? Fuj, dost smrdí. Je taky dočista po něm.“ Obešel všechny mrtvé, zadíval se na dobytčata, jež mezitím ulehla do trávy. „Nevím, jestli by volí nepotřebovali napojit?“

„Tráva je mokrá,“ řekla babka, „hovada dost vydrží.“

Kumžák pokrčil rameny, zdvihl jednu ze zlatých schránek. „Žeť, máte pravdu, ševcová, tady leží poklad. Velkej.“ Odplivl si a zavzdychal. „Hrome, u nohou mi leží drahocennosti!“ Otevřel schránku a pohlédl dovnitř. „Prázdná, kdoví, k čemu to slouží?“ zeptal se, aniž čekal odpověď. „Kdepak leží ten měšec s dukáty?“

„Někde v trávě jsem ho zahlédla, určitě tam byl,“ trvala babka na svém.

„Kdepak, měšec tu není.“

„Co s tím vším chceš učinit?“

Znovu si odplivl. „Musím to nahlásit ve městě.“

„Nechceš si to radši nechat?“

„Ševcová,“ vykřikl Kumžák pohoršeně, „copak jsem zloděj?“

„Kdyby sis ponechal jedinou zlatou škatulku, nikdo by nic nepoznal.“

„Ne, ne, tahle ukrutná spoušť není dílo lidský ruky.“

„A čí teda?“

„Je docela možný, že Satanova,“ pravil krčmář Kumžák, „anebo někoho, kdo není z našeho světa. A ten nebo ti, co to provedli, nastražili poklad jako lákadlo na nevinný duše.“

Babka se pokřížovala. „Ježíšku na křížku, já myslela...“

„Nemyslete, ševcová,“ vrátil schránku zpátky do trávy, „a radši tady hlídejte, než se vrátím s rychtářem.“

„Nezůstanu ani za zlatý prase.“

„A co když pojedje někdo kolem a něčeho si udobne?“

„Aťsi, to je mi jedno!“ otočila se babka k palouku zády. „Posbíráám chrastí a mažu domů.“

Kumžák si konečně povšiml v trávě měšce s dukáty. Sehnul se a zdvihl jej z trávy. „Vezmu aspoň ty peníze, aby někoho nesvrběla dlaň.“

Babka sebrala otep s chrastím. „Měl bys mě doprovodit na kraj lesa.“

„Máte recht, ševcová,“ pravil Kumžák a ukryl měsíc pod kabátec, „ať si to pohlídají mocnosti, co to tu nastražily.“ Nasedl na hnědáka. „Na kraj lesa vás dovedu, to mě neubude.“

Rynárecký krčmář se starou ševcovou zmizeli na lesní cestě.

Palouk znovu utichl, nikoliv na dlouho.

Z protilehlého směru, než kudy se Kumžák s babkou odebrali, se ozvalo nejprve slabé pískání, brzy zesílilo a přibližovalo se. Zvuk vydávalo vrzání kol, provázené brnkáním a hvízdodem. Nejprve se na cestě objevil staříčkový muž v nuzném oblečení, za ohlávku vedl oslíka, jenž táhl lehký vozík zakrytý proutěnou korbou. Houf dětí, poskakujících a štěbetajících kolem vozíku, okřikovaly a mírnily pestře oděné krásky, patrně jejich matky. Za vozíkem kráčeli dva muži, z nichž první hudlal na okarínu, druhý brnkal na mandolínu. Před spadlým kmenem osiky zastavil stařec oslíka, jak očarovaný ukazoval na palouk a cosi vykřikoval hlasem udiveného zděšení i zajásání. Hlas děda polekal děti, jež se s poplašenými výkřiky běžely ukrýt za vůz nebo schovat do širokých sukní svých matek. Ostatní se zahleděli směrem, kam starý muž ukazoval.

Zírali, jako by nevěřili vlastním očím.

Za velkým stolem seděla celá městská rada.

V čele opravdu trůnil JMC královský rychtář, pan Matěj Klo-kotský.

Po jeho pravém boku dřepěl pan Václav Hrůza, purkmistr, jenž všechno řídil a do konce roku měl na starost i velení při vykonávání pořádku pro všechny duše¹⁵ města. Po levém boku mu měl sedět primas města, jenž však právě stonal, a tak se tam posadil starší písař pan Jakub Blažejovský neboli syndik, jemuž v Pelhřimově náleží soud i jurisdikce a veškeré starosti o městskou kancelář. Obklopeni

¹⁵ Dušemi se v té době nazývaly osoby

byli všemi ostatními radními neboli konšely. Městský rychtář a jeho pomocník zůstali venku.

Překvapilo mě, že konšelé mají do jednoho na hlavách kudrnatě načesané alonžky¹⁶. Připomínali stádo oveček. Na sebe navlékli taláry, což naznačovalo mimořádnou důležitost shromáždění. Upravovali se totiž do znaků svého postavení zřídka a hlavně neochotně. Příhodilo se dokonce, že královský místopředseda při náhodné návštěvě Pelhřimova přistihl konšely při zasedání rady bez talárů a paruk. Odsoudil je k pokutám, že snižují vážnost shromáždění a úctu, jež se od úřadů očekává. Radní museli zaplatit nemalý peníz. Po jeho odjezdu alonžky i taláry rychle odložili, snad aby se pod nimi nepotili a nepáchli. Nyní chtěli svým vzezřením sami sebe nebo snad i mne ujišťovat o vážnosti situace.

„Dovolte mi osloviti Jeho Majestát Císařský i vás, velevážený a ctěný páni,“ předstoupil a zvolal mladičkový písař Janeček, jenž tu byl na zaučenou, „na vaše příkázání se poslušně dostavil rybniční hajný Jožík, řečený Bukovský.“

Jako na povel a jako jeden muž otočili mohutné hlavy k mé osobě.

„Toho jsme si povšimli sami, že vešel Bukovský, chop se pera, Janečku, a piš, čeho bude třeba,“ zabručel ze svého křesla purkmistr, zatímco JMC královský rychtář i syndik mlčeli, z čehož jsem vyrozuměl, že obvykle vyrovnaný Václav Hruža je kupodivu podrážděný a poradu že bude řídit on. „Hlavně mlč, mládenče, a nezdržuj nás řečičkami!“

Nejmladší písař Janeček se poslušně odplížil zpátky ke svému stolci.

Smekl jsem klobouk a beze slova se všem hluboce uklonil.

„Bukovský,“ oslovil mě purkmistr, ctěný pan Václav Hruža, „víš nebo tušíš, k čemu jsme tě povolali?“

„Nevím a netuším, ctěný pane.“

¹⁶ Alonžka (hist.) – barokní paruka, vysoce vyčesaná, s loknami splývajícími na ramena

Jeden z konšelů nevěřičně zasyčel. „Ale jdi, Bukovský!“

„Ne, ne, ne,“ zamával purkmistr nesouhlasně rukou, „kdežpak, souse, to je moc dobře, že Bukovský nic netuší! Alespoň se to ještě nerozkecalo.“ Znovu pohlédl na mne. „Nuže, co nám přesto povíš?“

„Věřím, ctění páni,“ blábolil jsem, co mi zrovna slina přinesla na jazyk, neboť mě naprosto mójelo, oč tu kráčí, „že se zachovám správně, udržím mlčení a k vaší libosti učiním, čeho jest zapotřebí.“

„Hahaha, Bukovský, kdyby o nic nešlo, tak bys mě tou svou pokorou rozesmál,“ zahalasil s předstíraným chechotem ctěný pan Václav Hruža. „Poníženost si schovej na příhodnější dobu, třeba až něco pokazíš.“ Purkmistr se otočil k syndikovi. „Nuže, Jakube, nejdřív ze všeho musíme Bukovského zasvětit do věci, jež se přihodila včera na území a pozemcích patřících městu. Všechno mu srozumitelně přečti z dnešního zápisu a prozrad' i rozhodnutí JMC královského rychtáře.“

Starší písař syndik vstal unaveně od stolu. „Mám opakovat, co se včera přihodilo?“

„Bohužel,“ ušklíbl se purkmistr, „opakuj to třeba do omrzení, Jakube.“

Syndik se nadýchl. „Nuže, včera do Pelhřimova přispěchal Kumžák, krčmář z Rynárce,“ spustil přerývanou řečí, „že prý se nějaká bába vydala na chrástí do lesa... Šla po cestě, co tudy vede k Horní Cerekvici... Tam narazila na hromadu zmordovaných duší...“

„Upřesni to!“

„Ležely tam mrtvoly nějakých knapů...¹⁷ Mrtvý zůstal i jejich pán... Skonal na kozlíku opuštěného povozu... Ještě s volky v zápřahu.“ Nebyl asi zvyklý hovořit souvisle, pomáhal si rukama a velkými gesty. „Všude vůkol se povalovaly rozházené koše, truhly a zbraně... Meče, píky, pistole a hlavně předměty... Ze zlata a stříbra... Bába se dušovala, že poklad... A taky se tam popásali a pobíhali osedlaní koně bez jezdců... Bába, toť se ví, vyděšená letěla to udat do Rynárce a sehnala krčmáře Kumžáka.“

¹⁷ Knap (hist.) – ve starších dobách zbrojnoš, ale rovněž i tovaryš

„Kumžák mi dluží fůru sena,“ postěžoval si jeden z konšelů.

„Sousedě, to sem teď nepatří,“ napomenul konšela purkmistr, „a ty, Jakube, pokračuj!“

„No a ten Kumžák se rozeběhl do lesa přesvědčit se, jestli ta bába neměla jenom nějaké vidění,“ pokračoval syndik, „jenomže tam uviděl všechno a přesně tak, jak mu to stará ženská vypověděla... Sedl hned na koně, přikvačil do města, vše udal našemu městskému rychtáři.“ Odmlčel se.

„Nu, jen pokračuj, Jakube,“ pobídl ho purkmistr s jakousi trpkostí.

„Městský rychtář odmítl vzít na vědomí takové oznámení,“ odkašlal si v rozpacích syndik, „protože on se stará pouze o věci... o tento, však víte,“ znovu si odkašlal, zatvářil se jak boží umučení a pohlédl na mne. „Znáš to, Bukovský, vid?“

„Myslím, že znám.“

„Tak pověz, víš-li, co mám na mysli.“

Konšelé viditelně zpozorněli. Jeden se neudržel a vyprskl, jiný se zase jízlivě culil. Bylo mi jasné, co se ode mne čeká. Chtěli, abych nahlas a před městskou radou připomněl veřejné tajemství, že pomocník Mušketýr se velmi rád a často napije. Sám městský rychtář že se těší příbuzenstvím s purkmistrem a drží nad pomocníkem ochrannou ruku. Vědělo se, že ctěný pan Václav Hrůza nese tuhle přízeň velmi těžce a uvítal by, kdybych se místa pomocníka ujal právě já. A nyní cíhali, jak se s tou ošidnou otázkou vypořádám.

Odověděl jsem opatrně. „Městský rychtář ab antiquo¹⁸ se tou věcí zabývat nemusí. Po právu usus cotidianus¹⁹ se ho totiž týkají pouze ty události, jež se přihodí uvnitř hradeb. O činy za hradbami města se musí postarat jeho pomocník.“

„Bravo!“ kývl syndik a neubránil se usmání jedním koutkem úst. „Městský rychtář akorát odkázal rynáreckého Kumžáka na pomocníka. Jenže Mušketýr nebyl k dosažení. Honil nějakého cizoložníka

¹⁸ Ab antiquo (lat.) – od nepaměti

¹⁹ Usus cotidianus (lat.) – zvyklost, každodenní praxe

kamsi až ke Skryšovu. Když se Mušketýr vrátil, byla už tma, a přestože ho městský rychtář nenutil, aby se k Rynárci vydal v noci, sebral se, vzal s sebou knapy s loučemi...“

„S loučemi? Jak to?“ přerušil rozčileně výklad jeden z konšelů. „Ve městě je zapovězeno chodit s otevřeným ohněm. Už dobře patnáct let se to nesmí. Musí se chodit se zavřenou lucernou.“

„Louče zapálili jistě až za branou,“ poznamenal syndik, „a Mušketýr se vydal k Rynárci.“

„A teď řekni, Jakube, co tam shledal.“

„Opuštěný vůz... Všude poházené vyprázdňené koše a truhly... Nebyli tam žádní volci ani koně... Nikde neležela žádná zbroj, natož předměty ze zlata či stříbra...“

Řeč lezla ze syndika jak blechy z chlupaté houně. „A mrtvolý?“ odvážil jsem se zeptat.

„Byly bez oděvu,“ pravil syndik tiše a sklopil oči, „jak je nebeský Pán stvořil.“

Všichni se pokřižovali.

Po zděšené chvilce ticha se ozval sám královský rychtář, ctěný pan Matěj Klokotský. „Nemůže to vše býti tak, že o pokladu si ta popletená bába všechno vymyslela?“

„Kdepak,“ odbyl jeho pochybnost purkmistr, „její nález přece potvrdil krčmář Kumžák. Všechny drahocennosti někdo vybral.“

„Kdo?“ zeptal se královský rychtář.

„Jak to můžu vědět?“ odsekl purkmistr. „Lapky něco vyplašilo. Třeba jejich řádění přerušila bába s Kumžákem. Zlosyni se vrátili pro kořist, až když se vzduch opětovně vyčistil. Zkrátka, než se pelhřimovští rychtáři uráčili zvednout zadky a vydali se k Rynárci, aby věc řádně vyšetřili a pohlídali, tak všechno zboží zmizelo. Zůstal akorát vyprázdňený vůz.“ Purkmistr se odmlčel, ostatní neříkali rovněž nic.

Všichni se na mě tázavě zahleděli.

Ani jsem necekl.

Purkmistr, ctěný pan Václav Hrůza, jemuž to ticho bylo trapné, si odkašlal. „Copak na to povíš, Bukovský?“ zeptal se.

„Co si přejete slyšet, ctěný pane?“

„Co, co, co?“ opakoval s mírnou podrážděností. „To dá rozum, co! Jestli se té záležitosti ujmeš. Mušketyr raději není k mání a honí si poberty slepic. Městský rychtář má dost svých starostí v Pelhřimově; nechci, aby opouštěl město. Tudíž jsi byl předvolán před městskou radu ty. Shodla se, aby JMC královský rychtář jmenoval tebe.“

„Co prosím?“

„Nerozumíš, Bukovský? Nebudeš žádným pomocníkem městského rychtáře, budeš něčím mnohem víc.“ Úmyslně se odmlčel, tvářil se šibalsky a ukázal na královského rychtáře. „Budeš auxiliatorem!²⁰ Řečeno po našem: budeš pomocníkem samotného JMC královského rychtáře.“

Znovu jsem blekotal. „Takové cti si velice považují.“

„Není to samozřejmě natrvalo, což je ti doufám jasné?“

„Rozumím, ctěný pane.“

V ctihodné radě to zaznělo uznalým a pochvalným mrmláním. „Městská rada rozhodla, aby ses odpovídal mně, to kvůli zjednodušení, nechceme průtahy,“ doplnil se purkmistr. „Chci slyšet, zdali místo byt' dočasně přijímáš a zmíněné věci i jejího šetření se ujímáš?“

„Neračte se horšit, ctěný pane,“ řekl jsem, „potřebuji nejprve slyšet od vás a od ctihodné rady, proč se toho mám ujmout zrovna já.“

V ctihodné radě to zahučelo pohoršeným údivem. Páni uhnuli ze mne pohledem, zahleděli se na purkmistra. „Proč?“ ozval se purkmistr pan Václav Hruža, tentokrát přísně. „Posedla tě snad pýcha? Chceš slyšet z našich úst, že vysoce ctíme tvou školu ze Želiva? Že uznáváme tvoje znalosti? Toužíš si i od nás vyslechnout, jak šikovně zacházíš s rapírem, jak dobře rozumíš latinsky, německy – a já nevím, co všechno ještě dovedeš? Chceš to vážně slyšet?“

„Nemám zapotřebí to slyšet, ctěný pane.“

„Věříme ti, to je celé. Jen tě žádáme, abys pachatele hrůzného zločinu dopadl a zabil, anebo dovedl do lochu k náležitému potrestání.“

²⁰ Auxiliator (z lat.) – pomocník

U stolu jeden z konšelů horlivě zvedl pravici. „Je třeba říci, že Bukovský by neměl lapky toliko dopadnout či usmrtit. Očekáváme především, že lup vrátí královskému městu jako právem daný nález.“

„To se přece rozumí samo sebou,“ pravil na to purkmistr a znovu se obrátil k mé osobě. „Je na tobě, Bukovský, aby sis stanovil podmínky.“

Slova purkmistra mě znepokojila. „Přejete si, abych je dopadl zcela sám?“

„Čekám na ty podmínky, Bukovský!“

„Chtěl bych se nejdřív podívat na místo přepadení,“ řekl jsem.

„Nic tam neuvidíš,“ vmísil se syndik, „mrtvoly včera odvezli v kupcově povoze do městské márnice.“

„Co je se zvířaty?“

„Volské spřežení zmizelo se všemi věcmi z vozu.“

„A koně?“

„Jednoho chytil hned rynárecký krčmář Kumžák, druhého už rovněž objevil, a jestli tam byl i třetí kůň, nevíme,“ odpovídal syndik netrpělivě. „Nechceš se radši podívat do márnice na oběti?“

Rovnal jsem si všechno v hlavě. „Mrtví nikam neutečou, ctěný pane,“

Pánové byli však nedočkaví a opět mrmlali. „Tak co, Bukovský?“ vyzval mě purkmistr netrpělivě.

„Rád bych se na místo přepadení vypravil ještě dnes.“

„Tvrdohlavý jako vždycky,“ uchechl se purkmistr. „Chceš ještě něco?“

„Prosím o jednoho maníka, můžete-li ovšem ve městě někoho postrádat, aby mě do lesa doprovodil, kdyby vznikla potřeba vyslat k vám posla.“

„Pan syndik ti někoho určí,“ přikázal purkmistr, „a co bys chtěl ještě?“

„Tušíme, že oběti mířily od Pelhřimova k Horní Cerekvici...“

„A to znamená co?“

„Znamená to,“ pokračoval jsem, „že těžký povoz tažený volským spřežením, doprovázený ozbrojenými jezdci musel projet Pelhřimovem anebo město těsně minul.“

„Proč to připomínáš, Bukovský?“

„Někdo si jich včera mohl povšimnout a bylo by moudré vyslat čtvrtníky²¹, aby se vydali poptávat, jestli povoz s doprovodem někdo nezahlédl.“

„I to zařídí pan syndik,“ rozhodl ctěný pan purkmistr.

Syndik kývl na mladičkého písaře. „Zapiš to, Janečku, a neprodleně všechno zaříd!“

Mně purkmistr pohrozil ukazovákem. „Hrome, Bukovský, pořád jsem neslyšel tvoje podmínky.“

„Ctěný pane,“ řekl jsem, „zítra vám sdělím, co si o celé věci myslím.“

„Zítra tě budu čekat, Bukovský,“ prohlásil, jako by ani nepředpokládal jinou odpověď. Rozhlédl se po konšelech. Nikdo se nehlásil. „Tady máš na to pověření glejt,“ podával mi potvrzení smotané do ruličky, opatřené pečeti, což znamenalo, že to měli připravené před mým příjezdem.

Zastrčil jsem ruličku do manžety rukávu. „Děkuji vám, ctěný pane!“

„Dobrá,“ zavrčel ctěný pan purkmistr Václav Hruža, „to je všechno.“

JMC královský rychtář pan Matěj Klokotský povstal, rukou pozvedl právo²², připomínající spíš dřevěné kladívko. „Končím zasedání městské rady, ať se stane, co má se stát!“ Klepl dřevěným právem na desku stolu.

Slyšení skončilo.

Písař Janeček se horlivě vrhl ke dveřím a zmizel. Konšelé se začali hlučně bavit, svlékali taláry, odkládali paruky. Mé úklony na rozloučenou si už nikdo nevsímal.

U radničního vchodu přešlapovali městský rychtář a jeho pomocník. „Říkal písař Janeček, že purkmistr si přál, abych tu na tebe

²¹ Čtvrtníci (hist.) – pomocníci rychtáře, kteří dbali na pořádek v jednotlivých městských čtvrtích

²² Právo (hist.) – znak rychtářského postavení

počkal a poslechl tě,“ sdělil mi městský rychtář bez nadšení. „Máš ke mně ještě něco dalšího než to, že mám rozeslat čtvrtníky, aby se poptali po cizím povozu s doprovodem?“

„Nemám k vám nic dalšího, rychtáři,“ řekl jsem.

„Tomu jsem rád,“ pravil městský rychtář, ťukl si prstem do klobouku a vyšel z radnice ven.

Chtěl jsem vyjít za ním, pomocník městského rychtáře Mušketýr mi však zastoupil mezi dveřmi cestu. „Nemysli si, Bukovský, že dostaneš odměnou moje místo.“

Přistoupil jsem k němu. „Nic takového si nemyslím, a ty bys měl vědět, že to místo jsem odmítl už dobře před půl rokem, když za tebe hledali náhradu.“

„Jak to?“ znejistěl. „O tom nic nevím, Bukovský.“

„Celý týden tě nemohli probrat z truňku, byls pro smích celému městu.“

„Probral jsem se přeci,“ nasupil se, „od té doby jsem se nenapil a nedovedeš si představit, co rychta obnáší. Často nevím, kde mi hlava stojí. Od rána do noci musím řešit všemožný hříchy. Lidi chlastají, řvou pod okny, rvou se, ničí cizí zboží, kálí i na rynku, kradou, šidí při kartách, smilní, cizoloží ...“ Došel mu dech, málem se rozplakal.

„Uklidni se, Mušketýre,“ zarazil jsem ho. „JMC královský rychtář, ctěný pan Matěj Klokotský mě ustanovil svým auxiliátorem. Tvých povinností se to nedotýká. Možná, že tě požádám o výpomoc, zatím toho ale nemám zapotřebí.“

Zarazil se a v rozpacích přešlápl. „Vážně seš auxiliátor jáemcé?“

„Chceš ještě něco?“

„Vím, kam míříš,“ přivřel oči, „děláš si čáku na zlato, co tam viděli Kumžák a ta bába. Chceš z toho něco utrhnout pro sebe.“

Zadíval jsem se pozorněji a viděl v přivřených očích dychtivost. „O tohle ti jde. Víš co, Mušketýre? Zopakuješ tahle slova před panem purkmistrem.“

„Hovno,“ přešlápl opět z nohy na nohu, zamračeně se otočil a bez pozdravu odešel kamsi do budovy.

Ve dveřích vchodu se objevil udýchaný Janeček. „Ius vitae necisque²³ se nyní nachází zcela ve vašich rukou.“

„Nepřehánějte, Janečku!“

„Taková jest pravda,“ sdělil mi slavnostně písař, „ita voluerunt, ita factum est.“²⁴ Před radnicí čeká maník, jenž vám má býti takříkajíc k ruce.“

Venku postával štolba a vši silou držel otěže mého hřebce Avara, jenž se mu trošku vzpíral. Stál tam rovněž starý servus pana Václava Hrůzy. „Tebe mi určili k ruce?“ ujistil jsem se překvapeně.

„Nikoho jinýho nesehnali,“ zubil se zbylým párem zubů, „berete mě, zemane?“

„Zbraň máš?“

„Nosím tesák a pán si přál, abych v brašně vláčel na cesty jeho pistoli, jenže ji nemám naládovanou. Koně jsem si vzal čerstvýho, abych vás nezdržoval.“

„Jak ti vlastně říkají?“ zeptal jsem se.

„Pokřtěnej jsem Matouš, po tátově řemesle mi říkají Antoušek. Rozumíte? Je to stejný, jako by říkali Ras nebo Pohodný. Táta zabíjel vztekly psy, poraněný koně a churavej dobytek, jenže já na takový řemeslo nemám náтуру...“

Přerušil jsem mu výklad. „Matouš postačí,“ převzal jsem otěže hřebce a vylezl do sedla, „a při první příležitosti si tu pistoli nabij.“

Nasedl rovněž. „Jsem připravenej, zemane.“

„V bráně se zastavíme i pro mou pistoli, Matouši, a vyrazíme.“

Na věžních zvonech odbíjel městský hlásný poledne.

²³ Ius vitae necisque (lat.) – Právo nad životem a smrtí

²⁴ Ita voluerunt, ita factum est (lat.) – tak to chtěli, tak se stalo

Kapitola druhá

Úděl

Lucas Schmied osiřel v necelých šestnácti letech. Stalo se to zcela jinde a o řadu let dříve, než mě povolali do města, abych se ujal pátrání po odcizeném zboží přepadeného kupce, leč má to přímou souvislost s příběhem, jež tu popisují.

Osudu své rodiny unikl chlapec náhodou. Ve chvíli požáru rodného stavení pásl krávy.

S dalšími chlapci z vesnice Niederthalheimu odehnal svých pár kusů do vzdálenějších kopců. Několik týdnů nespadla z nebe ani kapička, ale tady byla tráva štavnatá a pod skalou vyvěral pramen. Aby se nezdržovali hnaním stáda na noc zpátky do vsi, přenocovali na místě. Bavili se všelijak, nejraději pak tím, že napodobovali zpěv ptáků a považovali za nesmírné vítězství, když jim skuteční lesní zpěváčci odpovídali. Spávali pod širým nebem, nyní však přes den zalézali do stínu pod prostý přístřešek z chvojí.

Bylo neobyčejně horké léto. Onoho roku soužila Horní Rakousy strašlivá vedra. Trpěly veškeré živé duše, strádala zvířata, ptactvo utichlo, rostliny usychaly. Ve vyschlých potocích zůstaly sem tam močály, spíš to byla kaliště a špinavé louže plné hmyzích larev. Z louží vytékaly čurky odporné kalné vody. Studny byly téměř vyčerpány.

Osudného rána probudil Lucase jakýsi povyk. Do stráně pádil neosedlaný kůň s dívkou na hřbetě. „Naše vesnice hoří!“ křičelo děvče už z dálky. Lucas v ní poznal Hildu, stejně starou dceru jejich souseda. „Poslali mě, abych vyřídila, že se nemáte vracet!“ zvolala na pasáčky. „Máte zůstat u dobytka, dokud vám nevzkážou.“

Sotva probuzení chlapci vyskočili z ležení a hnali se na vrchol stráně, odkud se dalo vytušit, kde v údolí leží vesnice. Teprve nyní se opravdu polekali. Z míst jejich domovů stoupal hustý černý dým. „Jak se to přihodilo?“ ptali se vyděšení chlapci.

„Nikdo neví,“ odpověděla Hilda, „ale říká se, že v noci začalo hořet u Schmiedů v kovárně, a odtud přeskočily jiskry na sousední chalupy.“

Lucase ta zpráva vyděsila. „Nestalo se nic našim?“

Hilda se na hochy dlouze zadívala, pak sklopila oči.

„Jsou naživu?“

Dívka neodpověděla.

„Tak mluv, propána!“ vyhrkl chlapec v úzkosti.

„Pojď, vyskoč na koně a chyt se mě,“ řekla Hilda místo odpovědi a napráhla ruku, aby mu pomohla vyškrábat se na koňský hřbet, „vezmu tě dolů.“ Lucas vylezl na koně, objal dívku kolem pasu, aby se přidržel. Hilda se rozhlédla po ostatních chlapcích, kteří ji obstoupili. „Nemusíte se bát a nedělejte si starosti,“ řekla jim, aby je uklidnila, „hodně zboží zničil oheň, vašim se naštěstí podařilo opustit chalupy včas.“

„A co zvířata?“ zeptal se kdosi ustrašeně.

„Koně vyvedli, holubi ulétli, z kurníků utekly slepice a dobytek je přece tady s vámi,“ odpověděla Hilda a pobídla patami koně do klusu.

Lucas se na nic neptal, ve zlém tušení polykal slzy.

„Pláčeš?“ zeptala se Hilda chlapce za svými zády.

„Nemůžu to nijak zarazit,“ vzlykl Lucas.

„Jen plač a nic nepřemáhej,“ pravila dívka.

Potom už po celou cestu nepromluvili.

Z vesnice zbylo obrovské spáleniště. Několik chalup, zejména takových, které byly postaveny z kamene a stály na okrajích v návětrné straně, zůstalo sice ohněm nedotčených, nicméně dílo zkázy ve vsi bylo nesmírné. Spáleništěm bloudili lidé s propálenými oděvy. Naříkali. Nosili putny s trochou vody ve snaze uhasit doutnající zbytky budov, stodol a chlévů. Při pohledu na Lucase zůstávali stát. S tvářemi zčernalými sazemi a zavalenými smutkem hleděli na chlapce. Ženy se křížovaly a spínaly dlaně k modlitbě.

Ze Schmiedovy chalupy a kovárny nezbylo nic.

Lucas se svezl z koně. Zůstal bezradně stát u spáleniště. Nebyl schopný se nějak pohnout, nedokázal udělat sebemenší krok, odpovědět jediným slovem na příval hlasů, jimiž ho sousedé zahrnují ve snaze o útěchu. Někdo mu poklepal na rameno.

„Dovnitř raději nechoď, Lucasi, co se dalo zachránit, to jsme vynesli,“ sdělil mu Bürgermeister²⁵, otec Hildy, jenž vykonával

²⁵ Bürgermeister (něm.) – purkmistr, později i starosta (v textu užívaný výraz spíše jako příjmení či přezdívka)

ve vesnici rychtářské povinnosti. „Moc toho není, trocha hliněného nádobí, kovadliny, nějaké nářadí ze železa a tak.“

„A co naši?“ zmohl se na jedinou otázku.

„Už jsme je vytáhli; pantátu i panímámu. I tvou sestřičku. Všechny v jedné truhličce. Teda to, co z nich zbylo. Nevíme sice, co patří ke komu, ale podle počtu hlav jsme posbírali a uložili celou rodinu.“

„Zůstali tam všichni?“

„Všichni,“ řekl, „a může-li ti být útěchou, věř, že nikdo netrpěl.“
Bürgermeister ho vzal pod paži. „Oheň je překvapil ve spánku. Kouř je omámil a udusil dřív, než se jich zmocnily plameny.“

„Jak tohle víte?“

„Být to jinak, jistě by se někomu podařilo opustit dům,“ řekl Bürgermeister a ukázal na truhlu. „Chceš se podívat?“

„Nechci je vidět,“ vykřikl Lucas a odstrkoval Bürgermeisterovi ruku, „prosím vás, nechte tu truhlu zavřenou!“

„Jak chceš, Lucasi,“ řekl Bürgermeister a pustil chlapce. „V Linci máš strýce, není-liž pravda?“

„Jo, bratra mojí matky.“

„Slyšel jsem kdysi od tvé maminky, že tě pokřtili po něm.“

„Snad, ale za kmotra prej mi nebyl.“

„A ještě se mu říká Gürtler²⁶, vidí?“

„Myslím, že se mu tak říká dávno. Dědova rodina dělala pasířinu, ale většinu z nich umožnila černá nemoc.“

„Poslal jsem do Lince vzkaz po formanovi,“ řekl Bürgermeister. „Strýc je stále pasíř a zámožný člověk, pravda?“

„Slyšel jsem to,“ kývl Lucas a nemohl spustit oči z ruin domova, „strýc nás nenavštěvoval.“

„Ani vy jeho ve městě?“

„Naši za ním nechtěli dolejšat.“

„A proč?“

„Strýček Gürtler měl mamince strašně za zlý, že nezůstala doma a že utekla za nesvobodným kovářem.“

²⁶ Gürtler (něm.) – pasíř (rovněž užívaný výraz jako příjmení či přezdívka)

„Až strýc jako dobrý křesťan shledá, jaké neštěstí potkalo jeho sestru, vezme si synovce k sobě, nu, a taky věřím, že tě vykoupí i z poddanství,“ poklepal mu Bürgemeister znovu na rameno. „Přečkáš u nás, než si pro tebe přijede.“

Lucas Schmied se odmlčel a hleděl na spáleniště. Odvedli ho odtud, až když se notně setmělo. Odmítl vstoupit do cizí světnice a noc strávil za vsí v jednom ze zachovaných seníků. Druhý den oznámil, že se vrátí do kopců pást krávy. Zalezl na pastvině do přístřešku a neopustil jej ani tehdy, když ostatní chlapci odehnali stádo zpátky do vesnice. Celé dny potom pobýval sám. Nosili mu tam jídlo i pití. Teprve za dva měsíce pro něho poslali.

Do vesnice se dostavil jeho strýc, věhlasný pasíř Gürtler.

Palouk nad Rynárcem jsme našli snadno. Po klikatém stoupání ze vsi do kopce se cesta znovu napřímila. Za prvním, již mírným ohybem jsme nejprve spatřili čerstvě poražený strom, jež kdosi odvalil stranou, aby kmen nepřekážel v jízdě. Za ním se rozprostíral rozlehlý palouk, ze všech stran ohraničený hustým mlázím. Seskočili jsme ze sedel.

„Musíme odvést koně stranou,“ řekl jsem, „aby koňská kopyta nepodupala stopy.“

Matouš se ujal koní, nejprve uvázal ke stromu svého. „Nevím, jestli mě ten váš hřebec poslechne,“ pravil s obavou.

„Drž ho dál od valacha,“ varoval jsem ho.

„Jak poroučíte, zeman,“ převzal ode mne Avarovu otěž a postavil se s ním od druhého koně s velkým odstupem.

Přestože půda v době přepadení nebyla příliš rozměklá, nějaké stopy v ní mohly zůstat. Moc z nich nezbylo. Překrývaly je šlépěje pelhřimovských strážců pořádku, kteří odsud odváželi mrtvé muže i vyprázdňené povoz. Bylo ale patrné, kudy vůz tažený sudokopytníky uhýbal před padlým stromem a kde z cesty odbočil. Koleje, jež vytlačila kola v travině i v půdě, zcela na palouku zmizely. Setřely je otisky podrážek obuvi a okovaných kopyt. Objevily se znovu, avšak již bez otisků volských paznehtů, jak Mušketyrovi

knapi odváželi vůz zpátečním směrem. Povož odtáhli pelhřimovští koně.

Pokud se střetnutí s lapky odehrálo v blízkosti vozu, veškeré stopy byly nenávratně zničené. Zaujal mě poražený kmen osiky, ležící nyní podél cesty. Byla nasnadě, že pád stromu narafčili lotři. Nedivil jsem se, že Mušketýrovi, jenž tu byl až za tmy a svítil si loučemi, unikl tenoučký řemínek uvázaný k spodní haluzi padlé osiky. Byl protažený pod nízkou větví vedlejší sosny a dál jej dobře skrývala vysoká travina. Sledoval jsem, kam se řemínek odvine. Vedl do houštiny. Druhý konec byl uvázaný k pružnému kmínku. Skryté místo poskytovalo výhled na palouk. Tady nesporně číhal někdo z ničemu. Větvičky houští, kde vyčkával, byly nejenom polámané, ale i sežehlé; napovídaly, že se střílelo právě odtud. Obešel jsem palouk, nenajdu-li nějaké známky přítomnosti dalších lotrů, ale podobnou skrýš jsem neobjevil. Zato mě zaujal jiný jev.

Z palouku nečekaně vedly další koleje. Zanechal je po sobě mnohem menší vůz. Tažený byl malým koněm nebo oslem. Mířil přímo do hustého mlází. Jako by vozu kdosi prosekával stezku v houští. Stopy napovídaly, že za vozem se prodíralo několik sudokopytníků a houf bosých duší. Unikali tudy lapkové z dohledu používané cesty? Ukradené voly odháněli dost nepohodlně. Lidské šlépěje patřily nejen mužům, ale též menším, ba i malým osobám. Cožpak vyplašené lapky provázely ženy s dětmi?

Připomnělo mi to nepříliš dávnou válku, jež se bolestně dotkla i našeho kraje, kdy za pluky vojsk obvykle pochodovala zadní chasa složená z mrzáků, žen i dětí, aby po bojích odchytávala koně bez jezdců, obírala padlé o všechno, co mělo jakousi cenu, a poté je pohřbívala. Jenomže na tomhle palouku mrtvé oběti nikdo nepohřbil. Stopy vysvětlovaly, proč na nějakou dobu zůstala kořist na palouku. Po přepadení se lapkové patrně vrátili do vzdálenějšího úkrytu pro vlastní vůz a přivolali k nakládání lupy i ostatní členy tlupy. Zanechali palouk opuštěný. V tu chvíli místo zločinu objevila babka s chrastím. Uviděla zboží i mrtvé oběti a stačila ještě přivolat rynáreckého krčmáře Kumžáka.

Vrátil jsem se na palouk.

„Už mám jít za vámi s koňma, zemaně?“ zavolal na mě Matouš z cesty.

„Zatím vydrž,“ odpověděl jsem, „tady nejsi zapotřebí.“

„Váš hřelec sebou pořád trochu cuká.“

„Udržíš ho?“

„Snad udržím.“

„Avar ti nic neprovede, doufám,“ řekl jsem lehkovážně, neboť mě právě cosi v ušlapané trávě zaujalo.

„Já nevím,“ stěžoval si Matouš tlumeným hlasem, aby Avara nepoplašil, „jestli se mi nevytrhne.“

Matouše a koní jsem si už nevšímal, pod ohnutými stébly se totiž cosi běhalo. Rozhrnul jsem trávu. Na zemi ležela plochá kost. Na tom by nebylo nic divného, půda v lese bývá často posetá vybělenými kostmi, jež tu zůstávaly z kořistí šelem a dravých ptáků. Leč tahle kost nebyla obvyklá. Pocházela z lopatky buď většího zvířete strženého medvědem či vlkem, anebo zůstala z člověka. Ani to nebylo ničím výjimečným či zvláštním. Hluboká orba či vývraty v lesích dodnes vydávají pozůstatky po bojích, zrezivělé součásti výzbroje i kosti po obyčejných knechtech²⁷. Mrtvé oficíry odváželi markytáni jejich rodinám domů k pohřbení; dostávali za to štědré peníze. Odkrývají se kostry padlých koní. Špičkou boty jsem kost obrátil. Nemohla na palouku ležet dlouho. Tráva pod ní nebyla slehlá, zažloutlá ani vybělená. Kost sem někdo položil nebo odhodil. Nedaleko od lopatkové kosti ležela jiná, zapadlá mezi stébly. Shýbl jsem se pro ni, a jak jsem dřepěl a rozhlížel se kolem sebe, podobně jako v létě při sbírání hříbků, uviděl jsem další. Nejdřív kus holenní kosti, pak i několik kústek z prstů a také dolní čelist, sanici. O něco dál ležela rozbitá lebka. Několik úlomků. Podobné pozůstatky znám z kostnice. A na krchově jsem byl párkrát svědkem, jak z hloubi čerstvě vykopaného rovu vytahoval hrobník na boží světlo zbytky koster dávno pohřbených křesťanských duší. Nebylo pochyb, na palouku se

²⁷ Knecht (hist.) – ve starších dobách pěší voják

povalovaly lidské kosti. Zbytky koster byly rozházené. Mnohé z nich nesly čerstvé známky polámaní, jako by je někdo roztloukal nebo rozšlapával.

„Přines mi ze sedlové brašny šátek!“ zvolal jsem na Matouše.

„Ale jak to mám udělat, zemaně?“ děsil se stařík. „Abych to dokázal, musel bych pustit z ruky otěže vašeho koníčka. Uteče mi.“

„Dojdu si pro šátek sám,“ přistoupil jsem k Avarovi, jenž radostně zařehotal, neboť se těšil na jízdu. Zbytečně. Do šátku jako do raněčku jsem uložil několik kostí a vydal se vyhledat další.

Mezi stébly neležely pouze kosti a další lebky. Povalovaly se tu i velice staré, rzi pođobané hřeby, kusy tkaniv s dávno zaschlou krví, úlomky rozdrcených voskových a nečitelných pečetí i kousky dřev proděravělých červotočem. Nezajímaly mě, byť mi vůbec nebylo jasné, kde se to tu vzalo. Netušil jsem, kolik věcí se dá nalézt na neobdělávaném pozemku. Tyhle věci tu mohly ležet dlouho před tím, než mě napadlo rozhrnovat stébla a hrabat se v uschlé, ještě nikdy nesečené trávě, abych sbíral lidské kosti. To, co po sobě rozsela válka, jako by nebralo konce ani po létech. Na některých kostech zůstaly pečeti jakoby přilípnuté. To bylo na pováženou a zarazilo mě to mnohem víc.

V jednom místě v odhrnuté trávě se cosi zablýsklo.

Zvedl jsem to. Na dlani mi ležel kousíček zlata. Byla to spíš jakási součástka, nikoliv věc sama o sobě. Patrně jsem držel v ruce úlomek jakéhosi zámečku. Nevelký plíšek se zbytkem pantíků a otvorem uprostřed. Do něj asi obvykle zapadal drobný čep, jak tomu bývá u uzávěrů víček rozličných etují. Možná šlo o omylem utržený dílek z předmětů pokladu, o němž mluvila babka z Rynárce a jehož nález potvrdil krčmář Kumžák. Přidal jsem kousíček zlata do rance a ještě dlouho se rozhlížel.

„Našel jste něco, zemaně?“ volal na mě netrpělivě z cesty Matouš.

„Ledacos,“ odpověděl jsem, „ale něco takového, co by vyjevilo, kdo se toho přepadení dopustil, tu nezůstalo.“ Vrátil jsem se k Matoušovi a ke koním.

„Co máte v tom uzlíku, zemaně?“ ukázal Matouš na ranec.

„Několik kusů z lebek a člověčích kostí,“ ukázal jsem mu.

Servus ucukl a pokřižoval se. „Bože můj, kde se tu vzaly kosti z nebožtíků?“

„Nemám zdání, Matouši.“

Servus mi předal otěže. „Radši se vrátíme do města, vidíte, zemané?“

„Ještě ne,“ řekl jsem, „narazil jsem na místo, kudy lapkové unikali z palouku s lupem na voze. Ženou s sebou voly ze spřežení přepadeného povozu, což je při útěku musí hrubě zdržovat.“

Matouš se vylekal. „Chcete se za nimi vydat?“

„Ano, dokud jsou stopy po nich viditelné.“

„Viditelný nebudou dlouho,“ pravil Matouš bez radosti a pohlédl k zamračené obloze, „poněvadž tečka se brzy stmívá. Kdoví, nebudeli sněžit.“

„Nu právě, jestli napadne sníh, nepoznáme směr, kam mají namířeno. Buď rád, Matouši, že jsme nějaké stopy vůbec našli. Nesmíme je ztratit.“

„A kolik myslíte, že těch lotrů je?“

„Podle šlépějí necelý tucet.“

Servus se viditelně vyděsil. „Copak se chcete utkat s tuctem zloduchů?“

„Víc než polovina z nich jsou ženy a děti.“

„I ženský a děti udrží luky a dokážou střílet!“

„Nechci se utkat s přesilou,“ uklidnil jsem ho, popadl Avara za otěže a vydal se pěšky k místu, kudy zmizeli v houštině lapkové. „Potřebujeme přece zjistit, kde lotři sídlí, kde mají útočiště. Brzy uhodí mrazy a někde poblíž musí nutně přezimovat.“

„Pak ale přivoláme posily?“

„To víš, že ano.“

„Co když do tmy nic nezjistíme?“

„Něco se jistě do setmění dozvíme a vrátíme se za světla, ničeho se neboj!“ vnořil jsem se do mlázi s hřebcem Avarem v závěsu na otěžích.

Starý servus cosi zahudral a vydal se za mnou do houštiny. Jeho valach se k nám přidal bez sebemenšího pobídnutí, aniž by se musel

nechat vést za otěže. Přiznávám, že jsem valachovu pokornou poslušnost Matoušovi záviděl, ježto můj hřebec v přítomnosti kohokoli cizího neklidně vyhazoval. Klidně sice snášel blízkost mé osoby, Anežky a našich dětí, neboť ho piplaly od malička, ale že bych si dovolil pustit jeho otěže? Ani náhodou. Avar prostě nebyl psík.

„Zemane, zanedlouho se začne stmívat!“

„Zbytečně to připomínáš, Matouši,“ řekl jsem, „věřím, že do té doby lapky dohoníme.“

„Mají náskok,“ bručel servus, „víc než celej den, aspoň myslím.“

Větvičky protínající neprošlapanou pěšinu nás šlehalý do tváří. Povrch půdy prorostlý kořeny i skrytým kamením pod kluzkým mechem byl kostrbatý, pro chůzi a pro nohy koní nebezpečný. „Lapkům to nejde tak rychle,“ klidnil jsem ho.

„Nám to taky nejde kalupem,“ nedal se uklidnit Matouš.

„Oproti nám jsou pomalí.“

„I kdež, budou strašně vepředu,“ namítal starý servus purkmistra Hrůzy unaveně, „mají přece kvap ze strachu, jak je potrestá vrchnost za tu hrůzu, co provedli.“

„Nezapomeň, že tudy museli projít jako my. Na rozdíl od nás neměli pěšinu prošlapanou. Ženou čtyři voly, táhnou s sebou ženy, děti. Navíc musí pomáhat tlačit přetížený vůz. Víš, co je přitom hlavní?“

„Co?“

„Netuší, že nás mají za sebou.“

„Tohle všechno jste vyčetl ze stop?“

„Není to nic těžkého.“

Nedal se uklidnit a kabonil se. „Zemane, podle toho, co se o vás povídá, nedáte si pokoj, dokavad zlosyny nesprovedíte ze světa, nemám pravdu?“

„Nesmysl,“ odmítal jsem to strpět a mít pověst zabijáka, „nezabil jsem a ani nezranil nikoho, kdo předtím nezaútočil na mne. Nechtěj, Matouši, abych donekonečna opakoval, že musíme zjistit, kudy a kam se lapkové ubírají. Jinak ztratíme i poslední zbytky stop.“

Chvilí jsme pokračovali mlčky v chůzi. Lapky prošlapávanou pěšinu náhle přerušil konec lesa a nedávno zorané pole. Zemina

na něm byla neporušená. Žádné koleje, ani šlápoty. Přes oranici se tedy nepustili. Zde zastavili vůz, takže zůstal skrytý mezi stro-
my lesa. Vyčkávali; usoudil jsem tak podle většího množství tru-
su i podle pohozených zbytků, čerstvých skořápek z vajec a střepů
z rozbité nádoby. Možná se radili, kudy dál. Ovšem, na takovou po-
radu by nepotřebovali delší čas.

Odtud byla na dohled známá vesnice.

„Podívám se do Zajíčkova,“ řekl jsem Matoušovi, neboť tak ves-
nici pod námi nazývali, „a raději bych tam jel sám.“

Servus se znepokojil. „A co bych tu měl dělat já?“

Nasedl jsem na hřebce. „Měl by sis konečně naládovat pistoli.“

„Jak poručíte, zemane.“

„Podívej se,“ ukázal jsem na úvoz vedoucí z pole, „semhle odbo-
čili lapkové z pěšiny a vrátili se na cestu k Horní Cerekvici. Otázkou
je, nač tu vyčkávali?“

„Kdo se ptá, moc se dozví,“ odtušil Matouš.

„Ptát se mám v úmyslu,“ řekl jsem, když jsme se dostali opět
na cestu, „a ty, Matouši, se ptej taky!“

„Mám se ptát? Koho? Vůkol nevidím živáčka.“

„Ptej se pocestných ze směru od Horní Cerekvice, zdali nepo-
tkali vůz tažený oslem a u něho duše, co ženou čtyři volky. Čekej,
dokud se nevrátím.“ U krajní zajíčkovské chalupy sekal klestí muž,
jehož jsem znal. „Pozdrav Pán Bůh, Bláho,“ pozdravil jsem.

„Dejž to Pán Bůh, zemane,“ zasekl sekeru do špalku a prohlížel
si mě. „Máte krásnýho rapa²⁸!“ vrtěl obdivně hlavou. „To je hříbě
od vaší arabský kobylyky?“

„Myslíte od Ajši? Tenhle hřebeček je už její vnuk.“

„Parádní, to vám povím!“ zamlaskal. „Vypadá hodně divoce, ne-
potřebuje vymiškovat?“

„Nehodlám ho kastrovat.“

„Vodit ho mezi jiný koně, to musí bejt o strach.“

„Ano, i doma ho musím držet dál od jiných koní.“

²⁸ Rap (lid.) – vraník, černý kůň

„Budete mít od něho parádní hříbata, zemane,“ zamlaskal znovu Bláha. „Co vás ke mně přivádí?“

„Nezahlédl jste včera poblíž cizí duše?“

„Zahlídnul jsem Maďara,“ sdělil mi Bláha, „poněvadž mi zaťukal na vrata.“

„Maďara?“ podivil jsem se.

„Žeť, Maďara, aspoň to o sobě povídal, a taky tak ňák vypadal; čerstvě opálenej, hustej knír a černý vlasy až na ramena.“

„Co od vás chtěl?“

„Zeptal se, jestli nekoupím volka.“

„Neříkejte!“

„Tak to bylo, zemane. Zeptal jsem se, kde má toho vola. Ukázal k lesu, že ho tam pase jeho stará. Nedalo mi to. Optal jsem se, kolik by Maďar za volka požadoval. A on, že prej mi ho nechá za jednu kopu. To je láce k nevěře, žet?“

„Za ukradené dobytče to opravdu není moc. A co bylo dál?“

„Nu,“ smekl klobouk a s jistými rozpaky se podrbl na plešce, „řek jsem mu, že lidi by koupili radši krávu, poněvadž kromě tahání dává taky mlíko a že volky může nejspíš prodat řezníkovi na maso. Ptal se, kde by v okolí našel řezníka. Řek jsem, že v Dobré Vodě dělá řezníka ňákej Šimek. Zeptal se na cestu, a už jsem ho neviděl.“

„A nezahlédl jste pak na cestě jeho vůz s ostatními?“

„To ne, ale slyšel jsem vrzání kolečka od vozu a ňáskou písničku, jako by si ji někdo hudlal na píšťalku a jinej mu k tomu brnkal.“

„Kdy to bylo?“

„Včera po poledni.“

„Děkuji vám, Bláho,“ řekl jsem, „jenom mi není jasné, jak jste mu mohl rozumět, když to byl Maďar.“

„Jak to myslíte, zemane?“

„Maďaři po našem obvykle nehovoří.“

„Tenhle mluvil po našem. Trošku divně, ale po našem, zemane,“ vzal z hromady soušku a napřáhl sekýru. „Vy ty Maďary honíte?“

„Zdá se, že se dopustili loupeže na cizím zboží a mordů na li-dech.“

„A sakra,“ upustil soušku i sekynu, zbledl a křižoval se. „Včera mě ochránila Panenka Marie a všichni svatí dohromady.“

„Ničeho se nebojte, Bláho, sem se lapkové nevrátí.“

„Kdyby Pán Bůh dal! Říká se, zemane, že míváte vzdycinky pravdu,“ pravil s pohnutím a nebylo poznat, jak moc to dojetí předstírá.

„Ještě něco, Bláho?“

„Žeť,“ zamyslel se, co by mi ještě pověděl, „pozdravujte v Radňově!“

Pobavil mě. „A koho že mám pozdravovat?“

„Co já vím?“ vzpamatoval se. „Každou dobrou duši, co potkáte.“

Věhlasný pasíř Lucas Gürtler se do Niederthalheimu dostavil v šéze²⁹.

Vozík si řídil sám, v rukavicích z kozinky svíral v jedné ruce opratě, v druhé bič. Za ním klusali i dva jezdcí. Pasíř s sebou vozil ozbrojenou ochranu a nikoliv bez nápadné okázalosti dával najevo, že je mužem významného postavení. To u mužů jeho řemesla zdaleka nebylo obvyklé.

Pasíř na první pohled působil dobrosrdečně. Baculaté tváře se mu mastně leskly; nebylo to jen upocením z vládnoucího počasí, leč mírnou otylostí. Přesto jako by svými lícemi vydával na zřejmost, že se těší dobrému zdraví. Oči mu svítily rozpustilou pohodou. Mírně roztažené koutky úst mezi mohutným knírem a kozí bradkou se jevily jako usměvavost. Když mluvil, často se přitom pochichtával. Pod oděvem se vzdouvalo zakulacené břicho pyknika, jež mu nedokázala skrýt ani volná halena. Vzhledem k panujícím vedrům zvolil Gürtler střídme odění. Na bílou, dobře vyškrobenou halenu se širokým, krajkami zdobeným límcem navlékl úzkou šerpu, v jejímž závěsníku se stříbitě leskl osmanský zahnutý tesák. Kupodivu byl bez vesty i bez kabátce. Přes ramena si přehodil lehoučkou hedvábnou pláštěnku, pod límcem staženou stuhou vytkávanou zlatem. Na bílé

²⁹ Šéza (hist.) – dvoukolový kočárek, někdy nazývaný »koleska«, tažený obvykle jedním koníkem

punčochy natáhl poctivice z lehké příze. Obutý byl ve škorňích z telecí kůže, jež zdobila velká čtverhranná stříbrná přezka. Na hlavu s ryšavou alonžkou si narazil trojčípý klobouk, pošíť na okrajích střechy jemným prachovým chmýřím. Svým oblečením prozrazoval majetnou osobu; obyčejní pasíři se odívají skromněji.

Gürtler se rozhlížel po vesnici, v níž dosud převažovaly ohořelé domy. Mnohé opět nabývaly původní podobu jako před ničivým požárem. Některé dosud čekaly na tesaře a krovy, jiné již na pošíť doškami nebo na šindelovou krytinu. Většina měla nové střechy.

„Hola, hola,“ zvolal sípavým hlasem pasíř na mladou ženu na návsi u studně, aniž opustil kozlík vozíku, „pojď blíž, krasavice!“ Žena se zahihňala, dolila z okovu u studně vodu do štoudve a přišourala se blíž. „Sháním kluka, údajně jediného, co přežil oheň u kováře Schmieda.“

„Aha, myslíte Lucase,“ zněla odpověď, „nejste vy ten strýc?“

„Žádnou radost z toho nepociťuji, boubelko. Kde ho najdu?“

„Zavolám Bürgemeistera, on vám poví.“

„Nebude-li to trvat věčnost,“ vzdychal pasíř Gürtler, „musím se totiž vrátit do Lince.“

Bürgemeister přiběhl hned, uviděl návštěvu z okna. „Vítám vás, vážený pane! Jsem tu rychtářem, a jestli se nepletu, jste pasíř, pan Lucas Gürtler. Mohl jste si pro chlapce přijet už dřív.“

„A co má být? Proto se kluk nezblázní.“

„Abych pravdu řekl, skoro se bojím, aby se z toho neštěstí nepomátl.“

„Dřív jsem se nemohl dostavit, byl jsem na cestách za obchodem,“ pravil pasíř Gürtler udýchaně a přestal se usmívat. „Říkáte, že se kluk pomátl? Jak se to projevuje?“

„Kluk se jmenuje Lucas,“ podotkl Bürgemeister.

„Radši mi to nepřipomínejte!“

„A co, vzácný pane?“

„Že pokřtili blázna po mně.“

Bürgemeister výtku nevzal na vědomí. „O bláznovství nemůže být zatím řeč,“ odpovídal na pasířovu otázku. „Nebezpečný není,

jen truchlí. Měl k rodině vřelý vztah, svou malou sestřičku velmi miloval.“

„Těž jsem svou sestru miloval, byla moc pěknoučká, zraloučká pro pomilování,“ zamrkal a mlaskl pasíř, „leč byla hloupá, utekla z domu za pitomým kovářem. Pán Bůh ji za to potrestal. Cože jste říkal?“

Pasířova slova vyvedla Bürgemeistera poněkud z míry. „Povídal jsem, že po požáru vydržel Lucas bez hnutí plakat a hledět na spáleniště po celou noc, dokud se nám ho ráno nepodařilo odehnat. Z vesnice zmizel, zalezl pod stříšku na vrškách, s nikým nechce mluvit.“

„Kdeže je ten zmetek?“

„Na pastvinách. Poslal jsem pro něho. Chvilí to potrvá.“

„To slyším nerad,“ práskl pasíř nečekaně bičem, až koník v záprahu leknutím povyskočil. „Měl být připravený. Musím se co nejdřív vrátit do Lince.“

„Čekáme vás několik neděl.“

Pasířova tvář zrudla. „Copak jsem mohl tušit předem, že sestra uhoří?“

„Jste jediný člověk z jeho přízně,“ ohradil se Bürgemeister, „jenž ho může vzít pod ochranu a vykoupit z poddanství.“

„Říkáte vykoupit?“ zachmuřil se podezíravě Lucasův strýc.

„Nemyslím, že to bude nákladné. Vrchnost se spokojila tím, co se podařilo zachránit. Zpeněžilo se i několik kusů dobytčat, které pásal Lucas v kopcích. Mluvil jsem o tom s panstvem.“

Pasíř se usmál. „Konečně dobrá zpráva.“

„Hlavně, že jste pro Lucase přijel,“ řekl Bürgemeister.

Pasířovu šezu začali zvolna obstupovat zvědaví vesničané a s ohledem na ozbrojené jezdce z doprovodu se drželi v uctivém povzdálí. „Nemohl jsem se dostavit dřív,“ doplnil pasíř předchozí slova velmi nahlas, „byl jsem v Římě a vedl veledůležitá jednání s kardinály.“

„Nás těší, že jste se dostavil do Niederthalheimu.“

Pasíři vyhovovali čumilové jako vděční diváci. „Je ode mne shovívavé,“ rozhlédl se po okolostojících, „že jsem se tu vůbec ukázal, nemyslíte?“

„Než se Lucas objeví,“ ošil se Bürgemeister, jemuž diváci naopak vadili, „rád bych vás i vaše many³⁰ pozval ke stolu na občerstvení. Jistě máte po cestě žízeň. A taky vám musím předat ostatky vaší sestry a dalších členů její rodiny.“

Pasířova tvář se zakabonila. „Vy jste je nepohřbili?“

„Lucas si nepřál zakopat je pod zem,“ odpověděl Bürgemeister, „mluvil cosi o hrobce v Linci.“

„Mizera,“ ulevil si pasíř a slezl z kozlíku, „určitě myslel mou ro-dinnou hrobku. Kdeže je to občerstvení?“ Oba pasířovi strážci sesko-čili z koní. Jeden převzal od svého pána bič i opratě šězy a vyčkával před domem. V Bürgemeisterově chalupě usedl pasíř v sednici k veli-kému stolu. Rychtářova žena položila před hosta misku se lžící, ošat-ku se šiškou chleba, a pak přinesla velký kuthan³¹, z něž se kouřilo. Jak se nahnula, odhalila pod lehkou halenou hluboký žlábek mezi prsy. „Povězte mi, ženská, copak to tam máte?“ zašveholil pasíř, za-hleděl se do haleny a svezl pohled na úzký pas nad oblymi boky.

Rychtářová se zarděla. „Kde myslíte, milostpane?“

„Na co se to ptáte?“ zeptal se přísně rychtář Bürgemeister.

Pasíř odtrhl zrak z ženské postavy, ukázal na nádobu. „Ptám se, cože máte v kuthanu?“

„Obyčejný eintopf³², milostpane,“ odpověděla rychtářova žena.

Pasíř si k nádobě nedůvěřivě přičichl. „Co je v něm?“

Nepochopila nezvyklou a podivnou otázku. „Jako vždycky.“

„Ptám se, z čeho se to vaří?“

„Uvařila jsem kapouna...“

Nenechal ji domluvit. „Ptáka jsi předem vyvrhla?“

„Nu, jistěže.“

„To se mi ulevilo,“ rozesmál se svému žertu, ukrojil krajíc chleba, naběračkou naplnil misku a chopil se lžice.

³⁰ Man (něm.) – muž, ale historicky i poddaný jedinec

³¹ Kuthan (hist.) – rendlík na třech nožkách s delším držadlem pro vaření na otevřeném ohništi

³² Eintopf (něm.) – jídlo z jednoho hrnce (místně i označení polévky)

„Mám donést obcerstvení vašim manům?“ zeptala se zaraženě rychtářová.

„Není třeba,“ odpověděl pasíř s plnou pusou, „oni si vozí krajíce se špekem, v čutorách mají vodu z klášterního pramene s kapkou octa a sirobu³³.“ Bürgemeister si ke stolu nepřisedl a nepromluvil. Pasíř si ho prohlížel, a nakonec i zvědavě oslovil. „Řekněte mi, proč si říkáte Bürgemeister, když jste pouhým rychtářem poddanské vesnice a nikoliv spořádaného města, jak by se slušelo?“

„To máte tak, vážený pane,“ odpověděl rychtář Bürgemeister, „můj praděd, děd i otec bývávali purkmistry ve městě. A jak to bývá, pojmenování po otci mi zůstalo. Pýchu v tom nehledejte.“

„Jsem na tom, zdá se, podobně,“ pravil Gürtler a přidal si do misky další naběračku, „jenomže, můj milý rychtáři, já to byl, kdo otcovo pasířské řemeslo pozvedl do velikého umění, řekl bych přímo klenotnického. Můj vlastní cech se mi podařilo rozšířit o další elementy.“

„Pán Bůh vám tu píli požehnej!“ odvětil Bürgemeister. „Jaké máte, vážený pane, úmysly s osiřelým synovcem?“

„Abych pravdu řekl...“ Chvilí neodpovídal, jedl, posléze mrkl jedním okem na rychtářovou. „Raději bych si do Lince odvezl tvou ženušku,“ spolkl poslední sousto a olizoval lžící, „protože vaří vynikající eintopf.“

„Pane,“ zvolal Bürgemeister dotčeně, „jsme svobodné duše!“

„Neříkám, že ne. Nějaký čas by mohla pobýt v mojí kuchyni.“

Bürgemeister notně zvýšil hlas. „Moje žena se nechystá do služby.“

Pasíř Gürtler se zachechtal. „Tys nepoznal, že s chutí žertuji, že ne?“

Rychtář se ani neusmál. „Ne, pane, nepoznal.“

„Přestaň se už ksichtit, rychtáři,“ nahnul si host ze džbánku chlazeného podmáslí, „na co ses to ptal?“

„Ptal jsem se na osud Lucase Schmieda.“

³³ Sirob (potravinářsky i hist.) – koncentrovaný roztok cukrů

„Jaké s ním mám úmysly?“ otřel si knír potřísněný podmáslem.
„Umí ten kluk něco jiného než pást dobytek?“

Teprve nyní si Bürgemeister přisedl ke stolu. „Lucas odkoukal z kovářského umu již mnohé od otce. Naší Hildě vykoval z tenkého plechu růžičku. Něco tak zručně vykovaného jsem viděl ve zdobené mříži vrat kláštera v Kremsmünsteru.“

„To rád slyším!“ zvolal pasíř spokojeně. „Říkáš, že není třeba dávat za kluka už nic k vyplacení?“

„Pokud by páni něco chtěli, pak to nebude moc. Přiznám se, že jsem panstvu nevyjevil nic o chlapcových kovářských schopnostech. Lucasův odchod do Lince pánům nevadí. Všichni se domnívají, že chlapec dokáže pouze pást dobytek.“

„To bylo moudré,“ pravil uznale pasíř Gürtler, sáhl do kapsáře ukrytého na opasku pod pláštěnkou, vytáhl malý měšec a položil jej na stůl. „Nechám ti tady pár stříbrných grošů, ani nevím, kolik jich tam zbylo, ty už si s nimi poradíš.“

„Pro sebe nevezmu nic, vážený pane,“ řekl, „doplatím Lucasovo vykoupení, budou-li páni a písař něco požadovat. A něco musíme dát na ofěru³⁴ kostelu.“

„Áááámééén!“ zazpíval již zase s roztlepeným úsměvem pasíř Gürtler.

Zvenku se ozval klapot koňských kopyt. Rychtářova žena přeběhla k oknu a vyhlédla. „Jsou tady.“

„No konečně!“ vyskočil od stolu pasíř a hnal se rovněž k oknu.

„Dcerka přivezla na hřbetě koně vašeho synovce. To je ten chlapec za naší Hildou.“

Přimkl se ze zadu k vyhlížející ženě a potajmu, leč troufale, se jí dotkl. „Toho hubeňoura že porodila moje sestra? Je vychrtlý jako po hladomoru.“

Rychtářová se mu vysmýkla a ustoupila. „Zhubl na pastvinách. Truchlil.“

³⁴ Ofěra (hist.) – milodar na církevní účely, zpravidla odevzdávaný při bohoslužbách

„Přestože jsme mu tam nosili jídlo dvakrát do týdne, jedl jen toliko, aby neumřel,“ vysvětlil Bürgemeister a otevřel dveře sednice. „Neměl byste se s Lucasem přivítat?“

„Musím odejít, rychtářová,“ sdělil pasíř ženě s jakousi lítostí, „leč kdybyste chtěla vy nebo i vaše dcerka ujmout se mé kuchyně, víte, kam se v Linci uchýlit.“

Odvrátila se, aby sklidila ze stolu. „Sbohem, milostpane.“

Pasíř Gürtler s rychtářem Bürgemeisterem vyšli před dům. Lucas stál uprostřed čumilů. Vypadal vskutku uboze. Děravé a krátké poutvice měl natažené na nohy bez punčoch, byl bosý a jeho vyzábroulou postavu poněkud skrývala bílá halena, kterou mu na pastviny dovezla Hilda. Pasíř Gürtler k němu přistoupil. „Tak to jsi ty? Synek mé sestry?“

„Ano, pane strýčku,“ řekl tiše chlapec. „Pozdrav vás Pán Bůh!“

„Vyrostls' od našeho posledního setkání. Jsi hubenější, a to je chyba. Na práci, jež tě v Linci čeká, budeš potřebovat sílu.“ Lucas neodpověděl a sklopil oči. Mlčení se pasíři nelíbilo. „Nemysli si, že se budeš válet.“

Chlapec pokrčil rameny a slabě zavrtěl hlavou.

„A na jídlo, abys zesílil, si musíš vydělat.“

Chlapec stále hleděl do země a téměř neznatelně kývl.

„Rozumíš mi dobře, jak vidím,“ vzdychal jeho strýc a rozhlédl se kolem po čumilech. Zaťukal si významně na čelo. „Není ten kluk obecním bláznem?“ Nikdo ani necekl a žádný z čumilů se nepohnul. „Nu, vyjedeme,“ přikázal zklamaně pasíř, jeho manové nasedli na koně. Chlapec zůstal stát. Pasíř poklepal synovci rameno. „Posadíš se ke mně, vylez si na kozlík.“ Chlapec se nepohnul. „Doufám, že nemáš blechy a muňky,“ rozesmál se svému žertu, rozhlédl se po přihlížejících, čekal na pobavený smích, jenž však nepřišel. „Proč stojíš jak panák?“

Lucas zvedl prosebně oči. „Chci vzít s sebou naše.“

„Cože?“ nechápal pasíř. „Koho to chceš vzít s sebou?“

„Chci s sebou vzít rodiče a sestřičku,“ opakoval chlapec.

„Jak je můžeš vzít s sebou?“ vykulil pasíř oči.

Zasáhl Bürgemeister. „Lucas myslí truhlu s ostatky jeho rodiny, vážený pane, hned ji přinesu.“ Zmizel do kolny.

„Aha,“ pochopil pasíř a těkal očima, „a kam tu truhlu dáme? Přivážeme ji na záď k vozíku, kam obvykle dávám zavazadla.“

„Vezmu si ji na klín,“ navrhl Lucas.

Bürgemeister přinášel v náručí nevelikou truhličku s víkem převázaným provazem. Předal ji chlapci opatrně a s jakousi obřadností. Kolemstojící se křížovali, šeptali modlitbu. „Pán Bůh tě potěš, Lucasi Schmiede!“ vykřikl kdosi z davu. Z ohrady přiběhla Hilda. „Sbohem, Lucasi, a nezapomeň na Niederthalheim!“ Chlapec nasedl na šezu s truhličkou v náručí, vedle se posadil jeho strýc a převzal od svého mana opratě i bič. Věhlasný pasíř Lucas Gürtler pokynul lidem a práskl bičem. Následovaná dvěma ozbrojenými many, dala se šeza do pohybu.

Strýc a synovec na kozlíku nepronesli až do Lince ani slovo.

„Zemane,“ zvolal za mnou Matouš, „něco mi pořád vrtá hlavou.“

„A co?“

Servus pobídl koně, aby mě na cestě vedoucí k Horní Cerekvici dohonil. „Pořád musím myslet na to strašný mordování na palouku nad Rynárce.“

„Věřím, takovou věc se nedaří lehce vyháňet z hlavy.“

Servus ztišil hlas. „Proč se lapkové skryli a vyčkávali?“

„Snad, aby je hned po činu nepřistihli.“

„Kdo?“

„Kdokoliv. Prostě někdo, kdo projížděl kolem.“

„Jenže tudy nikdo neprojížděl. Objevila se tam akorát bába s chrastím. Proč takoví strašliví zlosyni, co neváhali zmordovat ozbrojence, kupce a poháněče, ušetřili chabou stařenu? Přece se jí nezalekli, že ne?“

„Nevím, proč jí neublížili. Mám mysl zaplněnou jinými starostmi.“

„Jakýma?“

„Propána, Matouši! Kdesi před sebou máme tlupu lotrů a ty chceš, abych se zabýval jejich pohnutkami, když netuším, nevybafnou-li na nás a neodkrouhnou nás oba.“ Matouš utichl, jako když utne, rozhlížel se. Vlevo od nás protékal potok, na něm stál osamělý mlýn. „Hej!“ zvolal jsem ze sedla, kousek od vantroků u mlýnského kola. „Je tu někdo?“

Z mlýnice vystoupil muž se zamoučeným obličejem. „Kdo se ptá?“

Představil jsem se. „Jsem Jožík Bukovský a rád bych se dozvěděl, neprojela-li kolem tlupa Maďarů s jedním vozíkem. Hnali i několik kusů dobytka.“

„Žeť, jeli kolem, už včera,“ pravil mlynář, „ale nepoznali jsme, že šlo o Maďary. Volali na nás po našem, ptali se na cestu do Dobré Vody.“

„Kolik jich bylo?“

„Nepočítal jsem je, bylo na ně špatně vidět, už se stmívalo.“

„Díky, mlynáři,“ řekl jsem, „ochraňuj vás Pán Bůh!“

„Nápodobně, zemane, rádo se stalo.“

Vrátil jsem se na cestu k Matoušovi. „Vydáme se rovnou do Dobré Vody.“

„Asi se otmíme, zemane!“ zavzdychal a tvářil se nešťastně.

Na rozcestí jsme odbočili z hlavní cesty na lesní úvoz. Den se nachýlil. Stmívání v lese je mnohem patrnější a tíživější. Obavy z otmění, jež sužovaly Matouše, mě zlobily, neboť servus ctěného pana Hrůzy sloužil často jako kurýr a na trasách musel zažít již ledacos zlého. Čelil ve svém životě nejednomu nebezpečí. Měl být navyklý na nepříjemné příhody. Sám jsem na les zvyklý; moje hájenka pod Radňovem je obklopena porosty všech možných stromů i trnitých křovin, spletitostmi kořenů a kapradin. Leč v tu chvíli, obestřenou představami o hrůzném zločinu, nepůsobil lesní úvoz ani na mne nikterak vlídně. Přitáhl jsem Avarovi udidla a vyčkal, až mě servus dožene. „Vadilo by ti moc, Matouši, kdybychom se vrátili za zítřejšího světla?“

„Mně ani ne, zemane, ale mojí starý.“

„Čeká tě žena?“

„To se ví, že čeká,“ vzdychl Matouš nešťastně, „poněvadž ráno jsem jí řekl, že jedu k vám se vzkazem a vrátím se brzy. O tom, že mě vám dali k ruce, žena nic netuší. Bude si dělat starost. Je už taková.“

„To mě vážně mrzí,“ řekl jsem.

Trhl ramenem. „Proč by mělo?“

„I mne doma čekají,“ přiznal jsem, „a nevracím-li se včas, jak jsem předtím slíbil, moje žena přiznává, že trne strachem a nedaří se jí usnout.“

„I moje stará uvykla. Celej život jsem v luftě. Jenomže čím jsme starší, tím jsme taky ustrašenější, že se blíží čas, kdy nás zaskočí zubatá. Jak říká Písmo: »Nevíme dne ani hodiny«. Ve stáří je to mnohem podobnější smutný pravdě, Víte, zemane, čím se utěšuju?“

„Nevím.“

„Leckdo padne v boji a není mu ani dvacet; jinýho už ve dvanácti zkosí černá nemoc. Ze života neměli nic. Mně Hospodin dopřál vyššího věku. A tak si říkám, že oproti těm mladým si můžu alespoň leccos vybavovat ze svý bohatý paměti.“

„Takhle se utěšuješ?“

„Žeť,“ zacukal ústy, aniž bylo poznat, zdali se směje z veselosti, či se šklebí posměšnou sebelítostí, „a ti mladí nebožtíci mají jednu naději, že jim jednou budu na onom světě vyprávět, k čemu byl a je život dobrej. Můžu přece vzpomínat na leccos hezkýho. Jsem moc vděčnej za svůj život. Já nevím, jaký je to po smrti na tom jiným světě. Já akorát vím, že na tomhleto, co je teďka, je to pěkný. I přes všelijaký strasti. Život mi dal poznat třeba ještě mýho dědka, a poněvadž to byl vzácnej člověk, užil jsem si s ním požehnaný chvíle. Hodně mě naučil, když táta musel zabíjet vztekly psy a na mě neměl kdy. Rád na dědu vzpomínám, a přitom jsem se navíc dožil vlastních vnoučat. Můžu se dokonce těšit na veselku nejstaršího vnuka, jeho prapranuka. To je hojnost času, zemane, co se mi dostalo.“

„Takhle to nazírat mě ještě nenapadlo,“ řekl jsem.

Matouš nasál do nosu ovzduší. „Pocítuju, že už začíná padat mlha.“

„Musíme přidat! Až se setmí a mlha zhoustne, ztratíme stopu.“

Konečně po pobídnutí přidali do kroku. Před námi se náhle vynořily první chalupy. Dobrá voda není sice velkou vesnicí, ale mají tu řeznictví i zájezdní hostinec. Řezník Šimek přebývá na návsi a hostinec mu spravuje celá rodina. Na návsi, přestože už nebylo příliš vidět, hrály děti špačka³⁵. Byly zabráný do hry; mne, ani Matouše si nepovšimly. Servus chtěl vzbudit jejich pozornost. „Safraporte, děti, není vám zima?“

„Ani ne,“ ozvalo se z hloučku. To bylo všechno. Hrály dál.

Servus se nenechal odbýt. „Nemáte strach, že se otmíte?“

Na to už žádnou odpověď nedostal.

„Hej, hej! Vidíte nás vůbec?“ zakřičel jsem. „Ranila vás slepota?“

Děti přestaly špačka odpalovat a polekaně zůstaly stát.

„Je někdo z vás od Šimků?“ zeptal jsem se.

Vzpamatovaly se a chlapci smekli čapky. „Pozdrav Pán Bůh!“

„Dejž to Pán Bůh,“ odpověděli jsme s Matoušem.

Jakási dívenka ukázala nesměle na kloučka sotva šestiletého. „Petřík je Šimků, milostpane, ale on nic neproved.“

„Věřím ti, že se Petřík ničím neprovinil,“ uklidnil jsem ji, „chci, aby mi zavolal řezníka Šimka...“

Děti mi skočily do řeči. „Jééé, dneska jste už třetí, kdo shání jeho dědečka!“

Zaujalo mě to. „Kdo se ptal po dědečkovi přede mnou?“

Začaly se dohadovat. „Nejdřív dva cikáni, co přihnali voly.“

„Cikáni? A mluvili po našem?“

„Žeť, po našem... Voly měli čtyři... Děda Šimek je do chalupy vůbec nepustil, přines jim měšec s penězi ven... Voly zahnal do chlíva... Cikáni šli pryč.“

„A kdo tu byl po nich?“

Překřikovaly se jeden přes druhého. „Po nich tu byl pán na rapovi... Na stejným, jako ten kuň pod vámi... To nebyl rap, ty hloupej, ale vranka... I ne, ten pán měl černého valacha...“

³⁵ Hra na špačka byla a leckde dosud je oblíbenou dětskou hrou po celé Evropě. Spočívá v odpalování zašpičatělého kolíčku

„Počkejte, počkejte!“ zarazil jsem je. „O jakém pánovi mluvíte?“
Křčily rameny. „My ho neznáme.“

„Jak vypadal?“

„Jak?“ Dívaly se po sobě, předháněly se v odpovědích. „Vypadal jak milostpán... Všechno oblečení na sobě měl černý... Klobouk i plášť... I rukavice... Po boku se mu houpal kord...“

Přerušil jsem je. „Jak vypadal ve tváři? Byl mladý, anebo starý?“

„Neviděli jsme mu do obličeje,“ odpověděla jediná dívka mezi nimi, „byla mu zima, halil se pláštěnkou.“

„Na co se vás ptal?“

„Ptal se, co tu chtěli cikáni.“

„S dědou Šimkem mluvit nechtěl?“

„Ne.“

„Dobře,“ řekl jsem, „a co potom udělal pán v černém oblečení?“

„Obrátil koně, zase odcválal.“

Děti náhle a s bázlivou úctou otočily hlavy ke stavení. „Marš domů, Petříku!“ ozval se mužný hlas. Před vchodem do hostince se objevil řezník Šimek. Jeho vnuk bez odmlouvání zmizel v domě. „Je pozdě. Vy ostatní už taky běžte!“

Děti se naráz rozutekly.

„Pozdrav vás Pán Bůh, Šimku,“ pravil jsem ze sedla.

„Dejž to Pán Bůh,“ odpověděl řezník. „Dneska je tu frmol jako o pouti, ale vy jste první, koho znám aspoň od vidění. Říkají vám Jožík Bukovský, jste zeman od Radňova. Nemám pravdu?“

„Dejme tomu.“

„A ten starej je Matouš z Pelhřimova. Nemám pravdu?“ zamrkal.

„Žet,“ kývl servus, „a kdeže jsme se to viděli?“

„Viděl jsem tě naposledy při procesí na Křemešník.“

Namísto mne promluvil opět Matouš. „Seš dost řečnej, Šimku, jenomže na planý řečičky není čas. Zeman se dostavil z pověření JMC královského rychtáře ve věci šetření zločinu.“

Řezník povadl. „Snad ne kvůli těm volům? Koupil jsem je poctivě a na místě zaplatil.“

„Pocházejí z loupeže,“ dodal servus Matouš.

„Ježíšmarjá!“ pokřižoval se a sepjal ruce Šimek. „Mně se hnedka zdálo, že na tak pěkný hovězí je to láce. Páni, nechali byste si něco takovýho ujít? Nenechali, nemám pravdu? Mně cikáni tvrdili, že by mi dobytčata neprodali, že se ale čeká krušná zima, potřebujou nějaký toлары, aby si pořídili teplý přezimování. To nezní jako vymějšlení a vymlouvání, že ne?“

Vložil jsem se do řeči. „Šimku, jestli bude zapotřebí voly vrátit, dostanete peníze zpátky. Nejdříve ovšem musíme chytit ty, co vám je prodali. Rozumíte? Netušíte, kde je máme hledat?“

„Zamluvili si z jednoho dobytčete líčka, oháňku, dršťky, srdce, kosti a sléz. Ráno chci jednoho vola zbourat. Měli byste je najít snadno. Tábořit někde poblíž, poněvadž zejtra si přijdou pro maso.“

„Kde poblíž mohli rozbít tábor?“

„Nu,“ podrbal se řezník Šimek na ohryzku, „je divný, že se neutábořili na návsi jako jiný cikáni, co nabízejí broušení nožů, drátování korbelů, vykládají z dlaně a chlapům za krejcar ukazují hanbatý karty.“

„Asi mají důvod držet se stranou,“ hádal jsem.

„Řek bych, že mám tuchu, kam se odebrali,“ ukázal kamsi rukou. „Ti dva, co sem přihnali ty voly, odešli někam támhle. Odtud vedou lesem úvozy, jednak na Rohovku, jednak na Houserovku. Kousek nad tím druhým úvozem stojí na luční mýtince seník. Vedle vyvěrá studánka. Kdybych si měl vybrat já, tak bych se uvelebil zrovna tam, poněvadž noci jsou chladný a cikáni se můžou zavrátat do sena, vidíte?“

„Dobrá,“ řekl jsem, „kolik můžete svolat chlapů, Šimku?“

„Ale za chvíli bude tma.“

„Tím spíš bychom měli vyrazit.“

„Řek bych, že svolám tak pět šest chlapů. Mají si vzít nějakou zbroj?“

„Ať se vyzbrojí, jak nejlíp dokážou. Budu počítat do sta.“

„Proč?“

„Až řeknu »stojedna«, vyrazíme! Jedna, dva, tři, čtyři...“

Řezník Šimek zmizel ve své chalupě.

Servus Matouš se zatím rozhlížel po návsi. V jeho tváři, pokud to příšeří ještě dovolovalo, jsem zahlédl nadmíru spokojený výraz. „Kouř z chalup se line dolů, zemane, vypadá to na snůh.“

„...sedm, osm... Doufáš, že v noci bude sněžít?“ zeptal jsem se.

„Nevím,“ usmál se blaženě, „zato vím jistě, že v noci bude tma a mlhavo.“

„...deset, jedenáct... Vadí ti, že vyrazíme do tmy?“

„Nevadí,“ odpověděl a neskrýval jakési nadšení, „i kdepak, zeman!“

„...patnáct, šestnáct... Pak jsem se pořádně zmylil, Matouši.“

„V čem byste se vy mohl zmylit?“

„Žil jsem v domnění, že máš ze tmy hrůzu... osmnáct, devatenáct...“

„Tmu mám já rád,“ znovu se usmál, „ale nemám rád otmění, když se člověk vracívá domů, chvátá a není dobře vidět na cestu. Ale tmu? Tu mám věru rád, zemane. A víte, proč?“

„...třiadvacet, čtyřiadvacet... Pověz, Matouši, proč máš rád tmu?“

„Za tmy, zemane,“ odpověděl, „za tmy se nejlíp hodí zaútočit.“

Bylo to nečekané sdělení a měl bohužel pravdu.

Před Lincem se obloha zatáhla tmavými mraky.

V podvečer se konečně spustil spásonosný déšť. Pasíř Gürtler zamířil šézu k bráně města a pobídl koně do trapu, aby měl co nejdřív střechu nad hlavou.

„Nemůžete jet nejprve na krchov, pane strýčku?“ ozval se vedle něho nesmělý hlas synovce Lucase Schmieda, jenž svíral v náručí truhlici s ostatky svých rodičů a sourozenců. Byla to jeho první slova od chvíle, kdy vyjeli z vesnice Niederthalheimu. „Chtěl bych uložit rodinu do hrobky.“

„Počkáme s tím pohřbíváním až po dešti,“ odmítl pasíř odbočit na hřbitov a přehodil si přes hlavu kapuci pláštěnky. „Nebožtíci vydrží, nikam nespěchají, na všechno mají spoustu času, nemyslíš?“

„Čekají na věčnej klid už týdny,“ namítl Lucas.

„Právě proto si rádi počkají i na lepší počasí.“

„Ale...“

„Už mlč!“ vykřikl pasíř, ale vůbec nevypadal pohněvaně, spíš se tvářil, jako by se vyřčenou výtkou bavil. „Nesnáším odmlouvání od svých sloužících, tovaryšů, švadlen i od jiných a cizích ženských, natož od usmrkance.“

Projeli branou, aniž si jich fortnýři všímali, a ocitli se v ulicích.

„Pane strýčku,“ připomněl se Lucas, „nejsem usmrkanec.“

„Ach, Bože můj!“ zvedl pasíř oči k tmavým, nízko plujícím oblakům, ale slova mířila i k manům, kteří následovali šézu na koních. „Zač mě trestáš, Hospodine? Kluk neví, s kým má tu čest. Do dneška jsem věřil, že Tvůj pokorný služebník Gürtler byl vždycky věhlasným pasířem, nedávínko přijatým do cechu klenotníků, rovněž i krejčířů a stal se osobním dodavatelem vážených prelátů v celé Tebou požehnané říši.“ Nadechl se zhluboka, sebechválu vychrlil náraz. „Řekni, Pane můj milostivý, kdo tedy jsem? A kdo jest on?“

„Vím, kdo jste,“ odpověděl chlapec namísto Stvořitele, „není třeba se hned dovolávat Boha.“

„Bůh i já víme jedno jistě,“ rozesmál se pasíř, „že mluvíš jak blbec. Vážně si myslíš, že jsem nevěděl, cos mi tu vyklopil?“

„Kdybyste to věděl, pane strýčku, proč byste se na to ptal Boha?“

Pan strýček se nejprve zamyslel, ale posléze se rozchechtal. „Slyšel jsem od jednoho doktora, že blbcům se nemá klást odpor. Údajně jsou vzteklí a zlomyslní.“ Otočil na kozlíku hlavu k promoklému Lucasovi a zamrkal. „Jsi nebezpečný, Lucasi?“

„Jak to myslíte, pane strýčku?“

„Jak?“ vyšpulil spodní ret, aby se vyjádřil vtipně a srozumitelně. „Myslím na to, jestli mě kousneš. Třeba do nosu. Nebo do ucha. Kdoví, nemáš-li chuť kopnout mě třeba do zadnice. Máš takovou chuť?“

„Nekoušu, pane strýčku,“ odpověděl chlapec, „a do zadnice jsem ještě nikoho nekopnul. Proč bych měl mít takovou chuť?“

„Nevím,“ opět se rozesmál pasíř, „kdybych to věděl, neptal bych se tě.“

„Teď to víte,“ řekl Lucas.

„Něco ti povím,“ vysmrkal se do rukávu a zatvářil se šibalsky. „Kdybys mě chtěl kousnout, kluku, tak mani, co tak spořádaně klušou za námi, tě podříznou jako selátko, propíchnou jako husu na pekáči, anebo tě zastřelí jako vzteklého psa.“

„Já vás nechci kousnout.“ Lucas se ani neotočil a ukázal na dům přímo před koňskou hlavou. „Není tohle váš dům, pane strýčku?“

„Je,“ podivil se pasíř, „ale jak jsi to poznal, nikdy jsi tu přece nebyl? Neumíš náhodou čarovat? Dokážeš si přivolat před oči všelijaké skryté obrazy?“

„Neumím čarovat, pane strýčku, vidím jen to, co vidím. O tom domě mi často vyprávěla paní matka. Vždyť tu vyrostla.“

„Jsme doma!“ zajásal pasíř, chlapce již neposlouchal a rozkřičel se na dům, přestože tam nikdo nebyl k vidění. „Musím si dát po cestě lázeň a chci dobrou baštu.“

Někdo jeho výkřik přece jen slyšel. Před koněm se náhle otevřela vrata, šéza projela dlážděným průjezdem na dvůr. Za šézou zaduněla na kamenech dlažby i kopyta koní doprovodných manů, a pak vrata někdo zavřel. Pasíř zastavil koně, rychle slezl z kozlíku a pelášil do sucha. Oba mani z doprovodu odvedli koně do maštali a z dosahu deště. Koníka v šéze přiběhl vypráhnout štolba. Nechápe se zahleděl na chlapce Lucase, jenž setrval na kozlíku v dešti. „Co tam dřepíte, mladej pane?“ zeptal se. „Nastydnete se a budete stonat.“

„Neřekli, kam mám jít,“ svěřil se chlapec.

„Však oni vám to řeknou. Běžte do sucha!“

Lucas slezl z kozlíku s truhlicí v náručí a odběhl za štolbou pod střechu maštale. „Jestli chcete, pane, pomůžu vám vytrít koně,“ nabídl se.

„Nejsem žádný pán, ale Rudolf,“ opravil ho štolba. „Měl byste se nejprve utřít sám a převlíct do suchého. Jste promoklej na kost.“

„Nemůžu, Rudolfe,“ řekl Lucas, „nemám nic na převlečení. V Niederthalheimu vyhořel náš dům se vším, i s oblečením.“

„Slyšel jsem; právě proto se vás ujal pan strýc.“

Lucas vytrhl z hromady sena hrst stébel, umotal si víchu a ujal se vytírání mokrého koníka. „Kdybych se nehýbal,“ vysvětlil, „dala by se do mne zima.“

„Vždyť vám to povídám,“ řekl štolba Rudolf a vytíral koníka z druhého boku. „V truhle, co jste si přivezl, by se nedalo najít suchý oblečení?“

„Kdepak,“ usmál se, „tam mám rodiče a sestřičku.“

„Co... co říkáte?“ zakoktal se štolba. „A proč... Proč je tam máte?“

„Mám je tam proto, Rudolfe, že je miluju; jsem jejich syn a bratr.“

Štolba již nepromluvil, mnohem horlivěji se věnoval koníkovi, občas s jakousi nevyřčenou obavou na Lucase pokradmu pohlédl.

V lesním úvozu kousek za Dobrou Vodou jsme ucítili kouř. Nakázal jsem chlapům, jež přivedl řezník Šimek jako posilu proti lapkům, aby mlčeli a vyvarovali se sebemenšího hluku. Táhl s sebou všelijakou zbroj, kterou schrastili po kolnách, jak za dob Jana zemana z Trocnova. Mohli s ní zavadit o větve či jeden o druhého, zacinkat, zařinčet a rámusit. Jeli jsme s Matoušem v sedlech v čele té pětičlenné pěší kompanie a doufali, že poslední zbyteček světla před úplným setměním nám umožní vidět cestu, vyhýbat se kamenům, kořenům či výmolům, abychom se klopytnutím a třeba sakrováním neprozradili předem.

Po dalším stu sáhů pochodu jsme cosi uslyšeli. Z lesa se k nám na úvoz linuly jakési neobvyklé a lahodné zvuky. Po chvilce bylo možné rozpoznat, že to je melodie. Okaránu a drnkání provázely hlasy ženského zpěvu. Znělo to libě, pohnutě, s jakousi tklivou zaníceností. Hlavně to překrývalo naše vlastní šustění a umožňovalo přiblížit se cikánskému táboru nepozorovaně a co nejbliže. Zrychlili jsme krok. Skrz stromy jsme zahlédli světlo z ohniště. Zpěv i hra nástrojů umlkly, jako když utne. Náhlé ticho nás v úvozu bezděčně zastavilo. Zaposlouchali jsme se. Ticho vystřídal neurčitý řev, vzápětí následovaný hněvivými výkřiky a srdcervoucím nářkem žen i dětí.

Matouš otočil ke mně hlavu. „Děje se tam něco zlého, zemane.“

„Vtrhneme tam, Matouši!“

Servus po mých slovech vyrazil napřed.

Ohnul jsem se k Šimkovým chlapům. „Pospěšte za námi, obkličte tábor, ať nám lapkové nezmezí do lesa. Nikoho nezabíjejte! Chci nechat všechny naživu a dopravit do města jako zajatce.“ Řeč mě trochu zdržela, leč Matouše jsem vzápětí následoval. Stařík vytáhl z pod opasku pistoli. Vřítíl se na mýtinu, osvětlenou plameny z ohniště. Stačil jsem vytasit rapír a pádil za ním. Přímý pohled do záře ohně mě oslnil. Výjev z mýtiny mi splynul v rozmazaný obraz: vozík s proutěnou korbou a kolem něj poskakující postavičky v pestrých oděvech. Na opačném kraji mýtiny jsem zahlédl nezřetelnou osobu na černém koni, z části krytou dřevěnou boudou seníku.

Ozval se dunivý výstřel.

Matouš se v sedle naráz zhroutil. Nad jezdcem v pozadí mýtiny se objevil obláček dýmu. Obrátil jsem hřebce jeho směrem. Nepřipustil, abychom se střetli. Křičel cosi na koně pod sebou, prudce ho otočil na zadních a zamířil do přítmí lesa. Tvář jsem nezahlédl. Stačil jsem postřehnout, že nejenom kůň, ale i jeho jezdec byl zcela černý. Oba splývali s tmavými kouty. Pustil jsem se za střelcem dost bezhlavě. Jednou rukou jsem svíral otěž, druhou rapír. Veškerou pozornost i zručnost si vyžádala krkolomná jízda. Obě pistole mi lehkovážně zůstaly uloženy v brašně, mimo dosah. Doufal jsem, že muž přede mnou nestačí ve svém zběsilém úprku vytáhnout na mne další střelnou zbraň.

Obklopilo mě hluboké přítmí. Dohlédnout šlo pouze na pár kroků. Za mnou se ozývaly zděšené i výhružné výkřiky, řinčení zbraní, ječení a řev uprchlíků i hulákání pronásledovatelů. To záhy odeznělo. I praskání suchých větví pod kopyty a dusot uprchlíkova koně přede mnou se rozplynuly v lesním šumotu. Muže v černém jsem nezahlédl, ani nezaslechl. Slyšel jsem dusot kopyt vlastního hřebce, jeho i své oddychování.

Jezdec, jenž vystřelil po Matoušovi, se prostě vytratil.

Další pronásledování ztrácelo smysl. Uprchlík patrně šikovně odbočil kamsi do mlází, v tichosti vyčkal, až projedu kolem a minu

ho. Pak se buď vrátí na mýtinu, nebo zamíří do bezpečí. Zastavil jsem Avara a naslouchal. Nic, co by naznačovalo střelcovu přítomnost, jsem nezaslechl. Doléhal ke mně již notně vzdálený pokřik odkudsi z tábořiště cikánů. Rozhodl jsem se vrátit na mýtinu. Zvuky na mýtině přeznívalo praskání vatry. Kdosi přihodil do ohniště celou soušku. Vysoký plamen ozářil kus lesa. Na první pohled se nic nedělo. Servuse položili na jakousi plachtu. U vozíku dřepěla cikánská stařena, prskala jak polapený křeček a bědovala. Strážil ji Šimek, na hrud' jí přiložil špici halapartny. Z lesa se ozývaly ojedinělé výkřiky: dobrovodští chlapi hledali a naháněli uprchlé cikány.

„Jak vážně výstřel zranil Matouše?“ zeptal jsem se ze sedla.

„Hodně vážně, zemané,“ odpověděl Šimek.

„Je to zlé?“

„Zlé, zemané, žil už jenom chvílku.“

Sesedl jsem z koně a trochu se mi podlomila kolena. Uvázal jsem Avarovy otěže k nejbližšímu stromu a sklonil se k Matoušovi. Ležel, jako by zrovna usnul, ruce pokojně sepnuté na hrudi. Halenu nad srdcem měl zakrvavenou od zásahu kulí. Se smrtí jsem se potkával příliš často, měl bych být otrlejší. Stejně tak, jak si zvykali lidé, co pamatovali mor i dlouhou válku. Tehdy ji prý provázely haldy mrtvých, před nimiž se těm živým nedařilo nikam utéci. Kam oko dohlédlo, bývaly mrtvolky. Mně se otrlost vyhýbala. Při pohledu na doteky smrti se mne zmocňovala prapodivná tíseň. Nezvládal jsem pohnutí: působilo jako bolest a prostupovalo do mne zároveň se vzteklou bezmocností.

„Zemané,“ křikl na mě Šimek, „nepomodlíme se za spásu jeho duše?“

Rychle jsem se pokřižoval. „Pomodlím se, až bude vhodná chvíle.“

„Toho střelce jste dostal?“ zeptal se Šimek.

„Unikl mi,“ zvedl jsem se od Matouše a ukázal na starou cikánku. „Ona je našim jediným zajatcem, Šimku?“

„Ne, na seníku jsou dvě mladší ženské s dětmi,“ odpověděl řezník.

„Jejich mužským se podařilo zmizet v lese?“
„Žeť, naši chlapi je chytají,“ odpověděl.
„Asi marně, jak vidím a slyším.“
Šimek se chvěl nepřetržitou zlostí a kývl hlavou k boudě. „Mám ten seník zapálit, zemane?“ zeptal se dýchavičně.
„Bože chraň!“
Zkusil mě přemlouvat. „Oheň sem přiláká jejich mužský.“
„Zbláznil jste se, člověče?“
„Stejně všichni skončí na hranici,“ protestoval řezník, „nemám pravdu?“
„Ne, já nikoho trestat nebudu.“
„Proč ne, zemane?“ bránil svůj nápad.
„Nevíme, jak by o nich rozhodl soud ve městě.“
„To je jasný, jak by rozhodnul.“
„Jste snad jasnovidec? Co je jasné?“
„Co? Slyšel jste něco o výnosu císaře pána?“
„O jakém?“
„Jak si nepřeje mít ve své říši cikány.³⁶ Chce přece, aby odsud od-
táhli, tak co? Nic jiného než kata a plameny si ta svoloč nezaslouží.“
„Šimku, ještě navečer vám ta svoloč pro handl s volky nevadila. Mlčte, prosím vás,“ pravil jsem, řezník se zatvářil, jako bych mu sebral oblíbenou hračku, už nepromluvil a já se obrátil ke stařeně.
„Ženská, rozumíte, co povídám, nebo mluvíte jenom maďarsky?“
„Pán velkomožný, proč by som nerozumela?“ vyjekla cikánka hlubokým, téměř mužským hlasem. Mluvila docela srozumitelně, maďarsky to jistě nebylo. „Veď hovoríte po našom.“
„Co chtěl ten černý jezdec?“
„Ktorý?“

³⁶ V zemích českých a rakouských počalo pronásledování cikánů v 16. století a sto let na to r. 1688 nařídil císař Leopold I., aby byli vyhnáni ze země. V roce 1697 byli pak císařským reskriptem prohlášeni cikáni za psance, muži směli být usmrčováni a ženám a dětem měly se uřezat uši a nosy a být vyhnáni za hranice. Jistých úlev se dostalo cikánům v našich zemích v 18. století za Marie Terezie a Josefa II.

„Ten, co střílel.“

„Čo búchol vášho starčeka?“

„Ano, ten.“

„Hej, on pýtal dajaký gulatý koš.“

„Kulatý koš?“

„Veď povedám, gulatý koš.“

Nerozuměl jsem tomu. „Černý jezdec se vás ptal, nemáte-li na prodej nějaký kulatý koš?“

„Nie, on povedal, že v kupcovom povoze bol gulatý koš, pýtal se po ňom.“

„Takhle vám to jezdec pověděl?“

„Hej, čo ste hlúpý? On povedal, že gulatý koš bol v kupcovom povoze.“

Odpověď cikánky změnila od základu předchozí dojmy. Znamenalo to jediné: neznámý střelec o přepadení kupce na palouku věděl. A nejen to. Znal obsah nákladu. Okamžitě se mi vybavila Matoušova vtíravá pochybnost, již jsem zprvu nevěnoval náležitou pozornost. Jak je možné, že lapkové nevydrancovali kupcovo zboží okamžitě po mordování? Začínal jsem chápat, proč otázka vrtala servusovi hlavou. Náhle mi bylo jasnější, že cikáni nemohli být tím, kdo se přepadení kupce dopustil. Měl jsem to domyslet mnohem dřív; hrstka cikánů by stěží dokázala přemoci zkušené ozbrojence a pomordovat kupce s jeho celou ekipou.

„Poznala byste toho muže?“ zeptal jsem se staré cikánky.

„Nie, držal sa v tieni, nebola mu videt tvár. Iba na nás reval a držal pištol.“

„A dali jste mu jej?“

„Čo?“

„Ten kulatý koš.“

„Taký som nevidela. Nie tu a nebol.“

„Podívám se sám, není-li tu. Stejně musíte všechny věci vrátit.“

„Aké veci, páňko? Nemáme žiadne veci.“

„Ale máte!“ nahlédl jsem do vozíku a zhrozil se hromady košů, truhel, oděvů a válečné zbroje, naházené pod proutěnou korbou bez